

Турабай ЖОРОЕВ

Ак жарык

(Бір китеп)

2009-жыл

∞ 1 ∞

УДК 821.51
ББК 84Ки7-5
Ж81

Ж81 Жороев Турабай
Ак жарык (ыр китеп). Ош 2009. 184 б.

ISBN 978-9967-25-658-3

Бул жаңы китебимдин чыгуусунун түздөн-түз демилгечиси Кыргызстан улуттук жазуучулар уюмунун Ош облустук бөлүмү (төрагасы А.Урбаев) болду. Ал эми китебимди басмадан чыгаруу ишинин каражатына демөөрчүлүк кылган Ош шаарынын Мэриясына автордук терең ыраазычылыгымды билдирем.

Түпкү өзөгүн бүтүндөй жаңы ырлар түзгөн ушул жаңы эмгегим аруу тилек Ала-Тоолук журтташтарыма, көркөм көрөңгө жолугушуулары сагындырган окурмандарыма арналат.

11-февраль, 2008-ж. Ош-пирим.

Ж 4702300200-09

ISBN 978-9967-25-658-3

УДК 821.51
ББК 84Ки7-5

© Жороев Турабай
2009

I. ЫРЛАР

ЭГЕМЕНДҮҮЛҮККӨ ДАҢАЗА

Кут-сапар ыроолонгон Жараткандан
Кылымдар түпкүрүнөн нуру жарык:
Адамзат ааламында санаттардан –
Аздектеп, сыймык туткан көөнө тарых.

Ыргалган Асабасы асман жиреп,
Ынтымак, ырыс-урмат калкымда тур.
Эгемендик элиме жаратман күч,
Эңсөөдөй бейиш болор жаркылда нур!

Эгемендик, Эркиндик – Кыргыз ыры
Эңсөөлөрдүн ширелген тутумундай:
Сан сыноолор тосмосун жиреп чыны,
Санат болор жеңиштер – тутумундай!...

Биримдикке туткадай Намыс, Ар да,
Бийик тута зор көчтө улуу башын,
Ала-Тоосу көк тиреп кылымдарга –
Ак калпактуу кыргыз журт зуулдасын!

25.08.08

МЕКЕН БИРӨӨ

Адамзат ааламына кошкон бизди
Адалдык дыйканындай Атам бирөө.
Аруу сөз, мандай терден үзүр күтөр –
Актыкка ыйман болор батаң бирөө.

Эненин ак сүтүндөй баасы жок,
Эч нерсеге алмашкыс Мекен бирөө!
Эл иши – бакыт табар тунук башат,
Эмгексиз бир бүдүр дан жеген күнөө.

Эки дүйнө жашоосун ыроологон,
Эсте тут, бу... Жараткан –эгең бирөө.
Чындыгың чычаладай күйүп турса,
Чочуркап, аны «жалган...» деген күнөө.

Улутум – сыймык-күчүм, таянарым,
Уккула – Атам бирөө. Мекен бирөө.
Миң сыноодон өткөрөр милдет турса –
Мээнетсиз элдин акын жеген күнөө?!

УУЛУМА

Тирегим, жол уларым – Акжолтоюм,
Тунуктук көчүн сүрөйт милдет-оюң.
Өзүңдү журт-жарышка кошуу парзым –
Өмүрдө мол болсунчу сыйын, тоюң.

Намыскөй бабалардын салтын улант,
Нарк-насил, жөрөлгөлөр бийик турат.
Чыныгы Мекен уулу болор мырза,
Чынардай бийик башын ийип турат.

Улуу көч – кыймылы түк токтобогон:
Улантуу доору келди катарыңа.

Турабай ЖОРОЕВ _____ АК ЖАРЫК

Ата Журт, Ата-эненин тилеги бир –
Аруу кир – келечектүү сапарыңа?

Тобуңар тулпар сындуу кубаттарым:
Тизгинди туура, бекем кармагыла!
Баш ыйык, бул жашоодо – намыс бийик –
Биз сындуу тиректей тур, балдарыңа?!

МАНАС ТУКУМ...

Пендесиң сен – ысыктабы, суукта,
Пейли бузук кол көтөрсө не дедим?
Миң сылык бол, калыс мыйзам жол берээр –
Керек сенин
Мушка мушту «Ме!» – дээриң!

Дили туман, сыпаалыгың урбастыр,
Делдек-дулдак тулкун серпип турганда.
Андай тааныш жакшы жоосун кылбастыр,
Адат бүткөн – алган менен жулганга.

Кечирүүнүн чоорун какса бир сезим.
Кылуу зарыл ага дагы саресеп.
Ким кааламак, кем болуусун дилдешин –
Кыяматта түз суроолойт... сан эсеп...

Сөлбүрөгөн сармуртка жем болбой
Садагам - ов, салабат бол, тырмышкан.
Сан кылымдар осолдукту тепсеген –
Сен анткеним, Манас тукум –кыргызсың!

КЫРГЫЗ ҮНҮ

Кубат болгон кылымдык күндүз күнү,

Көз сүйдүргөн алыстан жылдыз түнү!
Аалам койнун аралап сапар сүргөн
Ала Тоодон жаңырган кыргыз үнү!

Карт тарыхтын көчүнүн тереңинен,
Коңгуроодой күн-түндөп кагып турган.
Коңур доош көкүрөк ыргагындай
Кыргыз көчтүн толкунунда агып турган.

Мезгилдердин миң түрмөк келебинде,
Майдаланбай, кайрадан толуп-ташкан.
Миң кубулган кыргыздын үнүн жыргап –
Муяп уккан ал турсун Жер, Күн, Асман!

Адамзаттык аң-туюм өргө чапкан,
Азыркы чак өзгөчө сынчыл, куу да...
Ага дагы алдырбай жаңырган кез –
Айкөл Манас авазы бүгүн БУУда!

Бирок, бирок, бирогоң айтылбаса...
Бөжүрөгөн «киргиздер» ойлонгула:
«Тилим-дилим!» –деп айтып аткан таңда
Таза, тунук тилектүү ойгонгула?!

Намыс-арың жүлүндү жулуучудай
Наадандыкты «киргиздер» таштагыла?
Өзгө журттун алдында баш шылкыйтып
Өзүңөрдү тирүүлөй аспагыла?

Кыргыз үнү - көөнө тил башатындай
Көч-коңгуроо сыяктуу жарап турсун.
Абийир-нарктын бешиги Ала Тоонду
Аалам журту чын жыргап карап турсун!

ОТ КАЛПАК

Миң эстүүмүн десең да,
Мээң канча салмакта?
Экендигин кыргыз журт –
Элеп коёт калпакта!

Бырыш-тырыш сүрүлгөн,
Бул бей-оопа калпагы.
Билинбестен ылдыйлар
Бир кез оор салмагы.

Күнү-түнү кийилген
Кир-когу нак билинген.
Калпак ээси – сөз чыны
Күнкор пенде жүгүнгөн.

Аруу, таза, нур, пөпөк
Асем сайма, түр-көчөт.
Ак калпакчан нак мырза
Ай-сулууну сүрдөтөт.

Ошол калпак-нак калпак,
Ошол – дөөлөт, нарк, салмак.
Ооматы мол мырзалар
От калпагың жүр баалап?!

ЭКИ КАЙРЫК

Көркү менен көлөмү алдап турган
Көп нерсеге, көп ирет жакын болдук.
Адырандап артынан жүрдүк ээрчип –
Артабы деп ал турсун, тыйын жолдук.

Бирок баары такалып өз дилине,

Бүркүт болуп турсаң да көктү челген:
«Балп...»-деп жерге түшөөрүң турган чындык
«Бупп...»-эттирип түз атса мезгил-мерген.

* * *

...Сөз – өнөрдүн болот жипсиз илмеги,
Сөз-өнөрдүн болот көркөм-жылтыры.
Алар сага туюлса да дил деми –
Атып салат доошу чыкпас мылтыгы.

Айтар нуска, шул саптарга катылган
Ананайын, аңкоо болбо делдектеп.
Асманга сен аруу учуп чыгарда
Ак жеринден атып түшөр... «желдет» көп...

САРЫДАРТ

Сарыдарт – жолу жок, сагыныч
Саргарта жарылчу шишиктей.
Сыздатып, дил-бойду агуртуп
Салбыртат чимирик ийиктей...

Чайыттай жан дүйнө-ааламга
Чок түшүп, ырбатат күйүктөй.
Жанчылуу, сапарда жай жүрүш –
Жан эзет чыйралтып, ийилтпей.

Бир күнү багымы жаркытып,
Бешенең жаркырай бет келсең.
Болбостур бул менде түк арман,
Бозорткон сарыдарт тепселсе...

Жараткан сыноосу жалаң «5»
Жагымдуу баасын койгондой,
Жашоонун жыргалы келди пеш –
Жан сыздар кусаны ойлонбо!?

АЙКЫНДЫК

Күнүң, түнүң күлкүдөн бошобостон
Карышчуудай жаактар сыздап турса.
Сен шарактап, а жарың шаабайы суз,
Санаа бийлеп ичинен муздап турса.

Же тескери тагдырдын тамашасы:
Жан кыйнаган ызалык сени бийлеп,
Алган жарың аңкоо жан сыяктанып,
Ары-бери жайкаса күлө сүйлөп.

«Түфф...»-деп туруп бул күндөр мылжыңына,
Тарсс!...-деп тийе алакан маңдайыңа,
Кап-кайдадыр безгиң бар көздөн далдоо
Карап койбой дарамет, ал-жайыңа.

Же алганың ичиңе кирип-чыкпай,
Же сен ага чечилип сырың төкпөй.
Келе жатыр кош өмүр – бир жел кеме,
Көлчүк сындуу турмушта чөгүп-чөкпөй...

Илимпоздор далилдеп койгон шекил:
Илең-салаң, ичимтап болмой азап.
Ачык-айрым жашасаң, андап-талдап,
Алсыз сезим бийлебейт, кылбайт мазак.

Өмүрлөштөр – күлгөндө бирге күлүп,
«Өз-жат...» – дебей ый жүгүн майтарышып.
Бул жашоонун сырындай бактылуулар
Билек, жүрөк, дилдери айкалышып.

Тааныш-билиш, досторго табышмактай,
Таттуулуктун ааламын айкындашат.

Табериктей ызат-сый, барыш-келиш
Турсак деген тилек бар, айкын жашап!

* * *

Бүт унутуп ташпишти,
Баштайын деп жакшы ишти.
Батаа тартып жылаарда
Бир короого таш түштү...

Таш ыргыткан ким болду.
Тилеги ойрон, кекчилби?
Же иш бузар, жел таман,
Жортуп жүргөн эпчилби?

Кана эмесе, иш башы,
Көңүл кирсиз башталсын:
Түшкөн жерде таш калсын...
Пайдубалга ашталсын...

КӨҢГҮРӨӨ

Баш оору жок... Алла унут калгандай
Баа өсөт, пул салмагын жоготуп.
Өмүр бою пендең тыйын чогултуп
Өлүп тынат күч-медерин коротуп.

Оо, мектептен кыялданган кызматка,
Ортомчулар коштоосунда жеткен бар.
Оомал-төкмөл кайык сындуу бул жашоо
Озур кайдан, куймулчакка тепкен бар.

Ата-бала, агаиндер тирешип
Ары кетип, бери келип жатканда
Бели оорубай жете келген ким бирөө
Багы гүлдөп, чыгып алат асманга!...

Шор мээнетке, таз кейпиндей тамаша

Шалак-шулак, жолдо сынган араба.
Ар-намысың жолдош болгон азамат –
Арып-чарчоо мүшкүлүнө караба.

Өжөр-өктөм бол да, жире жашоону
Өзүң гана кадыр-сыйды жаратып.
Жүгүнүшө салам берер арсыздар:
«Жолдош кыл?...»-дей, жаш кылгыра карашып.

Жалбарууга, жалдыроого алданбай,
Жолду ула, татаал деген бел ашып,
Тагдырыңды тикелесең арсыздар –
Таманыңдан, балтырыңдан жалашып.

Көктүгүнө кулдук уруп турушар,
Күлө багып, ымдап койсоң каткырып.
Кайран өмүр акыл-күчкө толгондо
Коңгуроосун кагып коёт шаштырып...

* * *

Отуз жылдай мурдагы абалыма
Оюн салган өмүр-жаш баралыма.
Келип турат, негедир келип турат...
Көз талыта карагым, карагым-аа?

Бйман – адеп андагы талаптуудай
Бйбаа кылган курагым сүйкүм болуп.
Аңды-дөңдү карабай кепти сого
Азыр мына отурмун өпкөм толуп.

Кербезденүү ал кезде аз болуптур:
Колго тийген көйнөк-шым мода болуп.
«Сулуу.. Чүрөк...»-делгендер калып калып
Сылык-сыпаа, тынч кыздар ода болуп...

Эми болсо куйкум чач кыроолонуп
Эл көчүндө нар сымак баратабыз.
Сыпаа кыздар карашса ыроолонуп
Сезим черин сыр тутуп, таратабыз...

* * *

Шатыра-шат күндөр күтүп алыста
Шамалдай сен жер кезсең да үйүң бар.
Ошол үйдө ооматыңды качыргыс
Орун-очок, бүлөөң менен сүйүүң бар.

Сыпаа-сылык сот токуган өкүмдөй
Сага баары туюлса да мыйзамдуу.
Баарысынан өткүр суроо салып тур –
Бул ааламдын түркүгүндөй Ыйман бу.

– Сен шарактап күн кечирсең мейли, де
Соңку күнү - кош айтышып өлөрдө:
– Бул пендеге кошумча кош, жел таман
Бир туягы жок эле түк... - дейби же?

Анда жарык жашоодогу сөөлөт не –
Азгын –тозгун күндөр бүтпөс седеби.
Ата-энелик: «Перзент»-делген сөөлөт не,
Айкындалып турса мыштай себеби.

Ата үмүтү, Эне сүтү акталар –
Аруу жолду тандап жаша, медегим.
Анда сенин тагдырың тур, макталар –
Аруу болсоң – ийилбессин эгерим.

* * *

Ырымчыл, шекчил катындан
Ылайда жаткан бака артык.

Турабай ЖОРОВЕВ _____ АК ЖАРЫК

Кытайга кеткен темирден
Кыргызстанда калган така артык...

АЙТАР КЕП...

Тамагың жыттап, айтар кеп ушул жалына:
- Тооп кыл жаным, таалай мол күндөр барына.
Таң калба такыр, үндөшмөй үнү өчкөнгө,
Теңирим өзү тирөөдөй менин багыма.

Мамагың жыттап, баяндар сырым, ай-перим:
- Маанайсыз ойлор болбосун эч бир эрмегиң.
Машакат сапар тосмосу миң сан турса да
Махабат –жомок сыяктуу жетип келмегим.

Алкымың жыттап, айтарым мүлдө сагыныч.
Айбы жок-эй, аялдык эргүү - жалыныш.
Ак шейшеп ичи түтүнсүз күйсө күйсүнчү -
Ар күнү болбос, балтырга балтыр чалыныш!?...

Чын жаным, бул кеч, жанчыласың дагы чыдагын,
Чегинет, качат, мындайда коркок-жалакай.
Чок-сезим данек-кубаты болуп жаралсын –
Чорбодон сүйөр, өмүрдү улар балакай!

Жан дүйнөң көлкүп, бейиштин багын арала
Жарыктын өчөр-өчпөсүн деле караба.
Багбаның болуп, булбулуң болуп, тил катып
Бүгүн мен өзү ширелип сага барам-а...!

Тизелеп туруп, айтарым айттым шекилдүү:
Тагдырда биздей таалайлуу түгөй жок экен.
Жайылып жерге кетпейин көөлкүп турганда –
Жыгылып барам, колтуктан сүйө, берекем!?...

СУЛУУГА

Келбетин кезген аймактар мүлдө кыз бурак!!!
Кудайым шундай жараткан болсо кимде айып?
Өткөрсө дагы тескөөдөн тыкыр топ курап
Өзүңдөй мүчө күткөндөй чыкпас бир зайып.

Бой-өңгө кошуп зиректик менен акылды
Буйруптур сага кең пейил, жоомарт Жараткан.
Адам го адам... суктануу бийлеп- суу токтоп
Агымы катуу дайраны сенсиң караткан!

Ак таңың аруу, сүйүүң балдай болсо экен,
Акындык туюм арамза жолго кыйбаган.
Ааламды сактап турушат сендей сулуулар
Аталар даңктап, көчөттөр ырдап, сыйлаган.

Күтүнбөй – нетпей кым-уут калаа төрүнөн
Кудайым мага койгондой бакыт ыроолоп.
Жолугуп сага таалайлуу туюп өзүмдү -
Жүрөгүм жап-жаш, чач турган менен кыроолоп.

Көрүндүң. Кеттиң. Алыспы-жакын, аман жүр
Келбетин кезген аймактын баары нур чачып.
Махабат аттуу максатка маяк-туткадай
Муундан муун аздектеп жүрсүн ырдашып!...

* * *

Кыргыздын көөнө салтында
Кайни бар.. демек жеңе бар.
Дайрага башат болгондой
Даңаза кепке тең алар!

Айылга барган ар жылда

Ак кайың болуп ыргайсың.
Түк түшкөн кезди туйдурган
Түпкүрдөн урган нурдайсың.

Бош, жашык болуп турсам да
Бир осол сөзсүз жайкайсың.
Кагуусу тапсыз тамырды
Кармабай туруп байкайсың.

Өзүмдөн чыкпас арман кеп
Өзүңдөн чыгат ыр болуп.
Жарыгы өчсө айылдын
Жарыгың жанат нур болуп!...

Кыргыздын улуу салтында
Кайни бар... анан жеңе бар!

.....
.....

ТООБОГО ЧАКЫРУУ

Нак эркектер намыс кайрайт учурга,
Негиз койбой жүрөксүүгө, шылтоого.
Кандай кырдаал сынап турсун, «Эр» атап –
Кудай сени жаратканга кыл тообо?

Бирдин эмес, жүз сулуунун сыйын күт,
Бакытыңа жолук жапа-жалгыздай.
Көпкө кеткен сапарыңдан кайтканда.
Көңүл жытын берсин жазгы жалбыздай.

Тун тапканың, бир тапканың бүт өмүр,
Тирегиндей жөлөк болсун, ишенген.
Шертке бекем жар күткөн үй базардай –
Шарт четтетер арам ойлуу кишенден.

Түзүп, баштап бүлөө, турмуш картасын,

Тың жашоону түптөйм деген далбаста.
Тирүүлүктүн арабасын тартасың,
Теңтуштардан караан үзүп калбаска.

Эне тууган эркек бала, бер кара,
Элге – уул, атага данк, барк болуп.
Нак эркектик намыс турар чыйралтып,
Ноюп, илкип, жээшилерде чарк болуп.

Азабы мол толгоо, төрөт сынагы,
Аял-Эне жашаса да сыйлоодо.
Оңой эмес эркек болуп жаралыш,
Ооматың ал – Жаратканга кыл тообо?!

Жарды-жармач тагдырга сен тушугуп,
Жаралгандай сезилсең да кыйноого,
Эне баскан жолдор ыйык- бейиш деп,
Эркек болуп төрөлгөнгө кыл тообо!?

ЭЛИНДИ СҮЙ

Элин сүйгөн мырзалар,
Эгемен журттук айбаттай.
Асманы тунук Ата-Журт
Ар – намыс конгон кайраттай!

Агарып келген ар бир таң
Азамат күчүн сынасын.
Баатырлар башын ийгенде –
Бабалар сүйүп, сыласын.

Энелер бешик терметкен
Эрлердин эркин байкасын.

Кубаныч төккөн көз жаштар
Көкүрөк кирип чайкасын.

Топ жарган эрлер сүрүнө,
Тоолор да турсун жүгүнүп.
Султандар келсе кең маңдай
Сулуулар турсун бүгүлүп.

Ала Тоо деген бир бүтүн,
Аздектеп турар тумар-кут.
Ардактайт асыл туткасын –
Ааламды кезген кыргыз журт!

* * *

Өзөктө өрт – түптүз нуска:
Өмүр бир – өмүр кыска...
Жаралуу: келмей, кетмей –
Жараткан жоомарт, уста...

Бир ирмем – бүткүл жашоон
Буймага келтирбеген:
Тагдырың – жалбыракта
Тамчыдай мөлтүлдөгөн.

Келишиң – мелт-калт тоолуун
Кайылдай баарысына.
Кетишиң – тамам болуун,
Күч бере намысыңа.

Ирмемдик чекте кара
Из түштү сенден өчкүс.
Мезгилдер машаасында,
Мелжесе тийгис, көчкүс!

Өзөктүү - түпсүз нуска:
Өмүр ак – өтө кыска.

Турабай ЖОРОЕВ _____ АК ЖАРЫК

Өжөр бол, аалам жирер,
Өзүңдү такыр кыспа?!

АТА ЖУРТУМ

Бул өмүрүм – Жараткан тартуулаган
Белектей нак, тирегим – калкым мага.
Ата Журт тулк-боюмда турган алды
Артыма кылчаю жок берем сага.

Муун көчүн мөңгүдө торолтсо да
Муңду туйгус, эч качан жылгыс артка.
Миллондогон жыл жүрүш аман турсун
Миллиарддардан сүрү күч кыргыз калкка!

Ата Журтум асманың айдыңында,
Ак барчындар тынбастан канат керсин.
Теңир-кутум кыргызга ыроологон
Түк тандыргыс, санжыра – бейиш жерсиң!

ЖАЛГЫЗ КЫЛ...

Иштебесе, ийиндеги баш деген
Илим деген чоң ааламдан не дөөлөт?
Илип туруп урсаң дагы таш менен
Ийилбеген көлөкөдөй бир сөөлөт...

Дымагы күч көчтүн көркүн чыгарган,
Даңгыр жолду чаап койгон жолчудай.
Дагы далай көз кубантып шердентер
«Дартикем...»-деген чүкөң алчы кончуудай.

Анан кара, жалгыз өзүң. Бош дүйнө,
Ааламдагы жетим бүткөн чекиттей.
Ашык-машык майсыз бийин салгандай,
Ачык калган каалгандай, бекитпей...

Тирүүлүктүн жалгыз кылы делгендей
Танган булбул өңдөнөсүн... Уясын.
Тандан кечке жолу болгус мергендей,
Тарс суналып калганыңды туясың...

* * *

Акыл айтар жашым келбей турса да
«Абайла?»-дейм, аруу пейил жаш жанды.
Айрымдарга чексиз ачык болом деп
«Аттиңдердин...» далайы өттү, баштан бу!

Ишенип сен, сырды төккөн досторун,
Ит жаныбар шертке бекем болор дейм.
Иш жүргөндө имерилген сан сырдаш
«иш өлгөндө...» жаңы журтка конор дейм.

Мунун баары шумпай күндөр жемиши
Муң-кайгылуу дуулдаткан илеби.
Бир карасаң кызыл алма тойдурган,
Бир карасаң бөз өңдөнөт иреңи...

Акыл айтар курак чукул турса да
Аптыккандай ачтым ички дүйнөмдү:
Ананайын, мен сыйлаган жаңы көч
Абайла да, бүчүлөй жүр, түймөңдү?...

* * *

Төгүлүп-чачылып тургандар
Тыйын-сом кадырын элебей.
Жашоонун нарк-баркын туйсаңар
Жол тоскон кайырчы энедей?

Өмүрдү шарап-шаң дегендер

Өзүнөн башканы туйбаган.
Эске алып бир ирет койгула
Энени кул болуп, ыйлаган?

... Элебестир кызматтуулар, чиндүүлөр
Эсил калкта жан сыздатар ызаны.
«Элим!..»-деген туйгун угар – тик турам
Эч нотага түшпөгөн бул Музаны...

* * *

Шапатасы шап кучактап тулкундан
Шаштыңы алат арча жыты аңкыган.
Шаардык журт – чыккан жериң тоо койну,
Шар жүрүшүң сага жуккан даңкынан...

Ошо мекен – ата-баба турагы
Ошто, төштө жүргөн сени сагынар.
Оюн салып, оомат коштой жүрүштөр
Ошо тоодон башат алган багыңар.

Өрөпкүтсө туулган жер элеси
Өпкүң келет кыялыңда тулкунан.
Өчпөс бир күч тартып кирет кээ-кээде
Өпкө-бооруң ачыштыра булкуган?

Балким сени тууган-урук жоктоду,
Барбай жүргөн жылдарыңды санашып.
- Байкуш бала кайын журтун пир көрүп.
Башы айланып бүткөн го, -дей, адашып...

Балким сени тели-теңтуш күттүбү
Балалыктын бае кези эстелип.
Өзүң болсо, өжүрөдө-шаарда
Өзөк жалгап олтурасың кеч келип...

Самоо, туюм «селт» эттирип, белгидей
Сезимиңе бүлүк түшүп турасың:

Эсеп-чотту тактап, бир аз кеңгирей
«Эх, сени...»-деп, жолго тизгин бурасың...

* * *

Көкүрөк түпкүрүндө кусам арбын...
Кырк жаштан өткөнүм да кыпын мага!
Кыяктын кылы үзүлдү какшай берип-
Күү-гөйдүн таасири жок, ныпым сага...

Боздогон тайлак эмес – нармын, нармын.
Бу тозок – чок-отунан ардым, карыдым.
Билигим, улам бийик албырттоодон,
Билгеним – көпөлөгүм, сага зармын.

Акылдуу болгум келбейт: өтөт жаздар,
Ал турсун Сексен жашта сүйүү, наз бар.
Ак куум, ак боондон кармап алсам –
Аруу дүйнө азабы, бирге аздар!?!...

* * *

... Чиренген менен, чертерге калпак таппасам,
Чыйрыгып улам, дабандан дабан ашпасам.
Чикилдек чапкан теңиме мөөрөй алдырбай,
Чоң топко калып, жалгыздап деги качпасам:

Кечээки дүйнөнү, бүгүнүң жана келериң,
Кадыр-нарк, өмүр-өсөрүң менен өнөрүң.
Кудайдан түшкөн керемет сырын ким чечер –
Кул пенде ныпым билбеген сымак өлөрүң...

Бакыттан – бакыт! Аябай чексиз күтүнгөн,
Биз ушул – Кудай, - жараткан ыйык түшүмдөн.
Бүчүрдөй бөртүп, бир күнү бийик чынарбыз
Береке төгө, саясын көпкө түшүргөн!

Турабай ЖОРОВЕВ _____ АК ЖАРЫК

Ийилип турат, ийилип турат, бийиктен,
Ийрилип туйгу, жараксыз оюн- тийишмек.
Илгерки жомок – азыркы жагдай меселдейт.
- Ийил да, ийил! Ийилип туруп, сүйүш!-деп!...

АЛА ТООМ, КЫРГЫЗЫМ, АППАК КАРЫМ...

Аппак кар – Жер азыгы, көңүл чери,
Абайлап, аздек тоскон кыргыз жери.
Ала Тоом ак кар, мөңгү мекениндей –
Андасаң ал түбөлүк жүрөк деми.

Ак дилин төшөп аруу конгонуна,
Актыкты бүтүм кылган жомогуна.
Кыйгыс журт – пейил таза болсоң гана
Кол сунуп, тоолуктарга жологула.

Күн кечпейт, арабөктөй, элдир-селдир
Күтүрөп, жашоо наркын ыйык туткан.
Теңир-пир ыроологон тоолук кыргыз
Түбү нур, теги таза, бүткөн куттан!

Адаты жазга, жайга, күзгө бирдей,
Ак карлуу кышка дагы сүйкүм карап.
Ак калпак, Кыргыз аттуу мүдө улуу калк
Ааламдын зор көчүндө күн-түн жанат.

Милларддаган жылдардын түрмөгүндөй,
Миллиарддаган жылдардык күүлөнүүдөй,
Үмүттөрдөн жаратып улуу чындык –
Үч кыл комуз, миң кайрык күүлөрүндөй.

Кыргызым тур, мезгилди улуулаган

Көчкө көчтү улаган, түзөп-чуктап.
Аппак кыштын кучагын отко айланта –
Ала Тоом турган кез көөшүп-уктап.

Жаз утурлай башталар жаңы жарыш,
Жагым кыштын жан жыргар – муздагына.
Бүгүнкү кар – эртең жок. Аппак сүрөт,
Бузбагыла келбетин, бузбагыла.

Ала Тоом төрт мезгил табериктей
Ак сапарлуу Аалам жашайт, көгөрөт.
Март журтумдун мартабасын улуулай –
Миллардаган жылдар келер чөгөлөп!...

ЫР-КААЛОО

Эң адепки кааларым – ден соолугуң
Элге мени тааныткан ак жоолугум.
Жөлөк, тирек тагдырдын тарткысында,
Жан шеригим, жашоомдун бактысындай.

Куштай таптап келесиң ак жоолугум,
Көңүл чөгүп, кейиген чактарымда.
Көз ирмемде жоюлуп дил оорулар –
Күн нуруна шыкалып, асманым да.

Хандай сыйлап келесиң ак жоолугум,
«Хоптон...» башка сөзүң да калбагандай.
Бүдүрү жок, тап-таза жан дүйнөңдү
Бир өзүмө көз жумуп, арнагандай.

Өрнөк болуп өмүрүң уул-кызга,
Ширин бослун өзүңдөй нуска, кептер.
Санжыранды мен сенин түгөтө албай
Сагынууну жаратсын тандар, кечтер...

АНТИКАПКАН

Арам ой, амалыңдан айландым эй,
Атайлап алдаттырган күндөр өткөн...
Сен салган капканыңда – коко тикен,
Сыпаалар издеринде – гүлдөр өскөн!

Айлакер көрүнгөнүң өзүнөдүр,
Атайлап байкоос албас күндөр болгон!
Амалдуу калтар түлкү боло бербе
Аруу жан адашпастыр туура жолдон.

Алты күн жашап өтөр аманатта
Айла-амал, арам-куулук олжосун чеч.
Алтымыш деген жаштын кусуру зор –
Амалкөйүм, акыл токтот, болбостон кеч...

КАЙНАР СҮЙҮҮ

Ачып койчу непадам көңүл төрүн
Ак куу төшүм, болчуудай көңүлдөгүн.
Тартуусундай турмуштун кайнар сүйүү -
Тагдырымдын ыгына көнүүдөмүн.

Издеттирип, бу сенин жытың жокто
Ирденттирбей сезимди кактап отко.
Өмүр аттуу ажайып сапар-көчтө
Өтөлө көп кабылгам эсеп-чотко...

Саматтырып, бу сенин атың жокто
Салбыратып, коштурбай теңкур топко.
Мына десең, жаш-курак четтетсе да
Маани күтпөй калмакпы, теңир кошсо?

«Балым!...» деп бир бапырап турайын да,

«Чалым!...» деп кой, нур ойноп чырайың да!
Өйдө-ылдыйдан өксүтпөй табыштырган
Өзү жалгап турсун-эй, Кудайым-да!?

«Чалым!...» деп кой, чыңырбай, кыйнап туруп,
«Балым!...» дейин миң жолу, зыйнат кылып.
Өчсүн макул чырактар, чарчагандыр...
Өзүлөрү эле, мен-сени сыйлап туруп!

Ачып койчу, ким билсин, көңүл төрүн
Ак куу төшүм, болчуудай көңүлдөгүн.
Тартуусундай турмуштун кайнар сүйүү
Тагдырымдын ыгына көнүүдөмүн...

ДОСКО СҮРӨӨН

Туп-тумалак – түйүлгөн түйүлдүктөй,
Жуп-жумалак – жыргалдын чокусундай.
Жаратылыш амири-эй, карап турсаң
Жашоондун реал же фокусундай!
Толгон айдай бул сенин тулк-турпатың
Түк күтпөгөн жеңиштин кокусундай.
Ооз ачылып, кулактар делдеиши –
Обо Эненин «Ботом-м...» деп чочушундай.

Бүт жагдайдын уңгусу – тазалыгың,
Бел чечпеген мээнетиң, ар-намысың.
Жүзүң кызыл, сөөлөт нык, чарчоо алыс
Жүрөк менен Мекендик байланышың!
Ар бир кыргыз кулуну сендей болсо
Ала Тоомо жолобос арамзалык.
Ак жол туткан Ата Журт айдыңында –
Арыбас көчтөр келер, салам салып!

САГЫНАЙЫН...

Мен сенден, сагынтардай
Миң алыс болоюн деп.
Магдырап, узай албай
Мылжыйбай коёюн деп.

Чамынсам ой-тилекте
Чыдамым жетпей койду.
Чырайлуум, элес-нурун,
Чырмалып, кетпей койду.

Сүйүүнүн бурганагын
Сыдырым, алсыз желге
Айланта албай турган
Абал бий, дайым менде.

Кыйбастык толтосундай
Кубаттуу периштесиң.
Өрт сүйүү жараланса –
Өмүрү келишпесим.

Бул менин бактым окшойт
Баарына чыдай алган.
Сүйүүдө – сабыр чындык,
Сүйүүдө – чарчоо жалган!

Күн, түндө төгүлүп тур:
Күттүрбөй нурум, Айым.
Коштошуп, узабастан –
Кайрале... сагынайын?!...

СЕНСИЗ ...

Жан дүйнөмдүн мүрөк, тактысы,

Жараткандан тартуу болгондой!
Максатсыздай сенсиз жашоо, күн –
Мезгил жылбайт, сени ойлонбой...

Кадыр-нарктын артып салмагы
Көтөрүлөт өмүр сереси.
Кумарлантып турмуш алдагы –
Кызыктырат жаңы белеси.

Өткөн кезде өксүк туюлуп,
Өр тартуудан акыл толгондой.
Сендик мээрим дилге куюлуп –
Сыздаттырбай, эмдеп койгондой.

Бешенеге бүткөн жазуулар
Байлаштырып, баарын камтыган.
Супсак тартар сенсиз күн-аптап,
Самай берем “Сүтак...”, тамчыдан!

Дартты төксөм актай дептерге
Дайым кагаз чыдап, түтчүүдөй.
Датасы жок баян-эскерме,
Дем чыгарыш бирге бүтчүүдөй...

Туюлганда “Тообо?! ” – деймин да
Тагдырыма таазим кыламын.
Тирүүлүктө өзүн мүрөгүм –
Тунук, ыйык, таза булагым!...

* * *

Кечирүүгө күч жетсе, кечирип кой
Күчтүн куну кетсе эгер өчүрүп кой,
Күтүүмдүн күзгүдөй тунук Айы,
Көңүлүмдө коогалаң, кеткен шайы...

Оо-уу жылдар тизмеги, санап бүткүс

Оп тарткандай илебиң, эрким күчсүз.
Ошондогу жол дале түбү жоктой,
Ой-да армансыз күйүү мол – күлсүз чоктой!

Бул акыркы сураныч сыяктанар
Багы ачылбай түмөн сыр, уят калар.
Качандыр бир түкүрөр өтүрөккө –
Көкүрөктөр жабышып көкүрөккө...

КҮНДӨР ӨТПӨС

Жан дүйнөмдүн жашыл ааламы
Жараткандан тартуу болгондой.
Өтүмсүздүк – сенсиз жашаган
Өтпөс күндөр – сени ойлонбой.

Жаш өйдөлөп, токтоо тартканда
Жашыл аалам – жазым кайткандай.
Жай агымдай, жайык-кечүүдөй
Жол утурлап, салам айткандай.

Көз тунарып, жүрөк туйлаган
Кызык тагдыр турат утурлап.
Жашыл аалам – жокту шылкыйтса,
Жашыл аалам – барды кутуртат.

Акыл качып, жүрөк секирген
Адам-пенде күткүс учурдай.
Кут-айдындуу жашыл дүйнөмдү
Күтүүм зарыл, куштай учурбай.

Кантсе дагы, бактым ченемсиз
Көнмөй тагдыр туура тартканга.
Керемет мол – жашыл ааламым –

Кучагың кош чексиз Асманга!

КЕРБЕЗ

Алтымыш күн ат чапмай
Азып турган кербезим.
Жан досумдан от таппай
Жазып турган кербезим.

Ак сүйүүнүн азабын
Андабаган кербезим.
Жайдак болсоң журт ныпым
Жандабаган кербезим.

Жалгыздыктын өртүнөн
Жанып турган кербезим.
Муздак сууга тулкумду
Малып турган кербезим.

Колдон кокон келбестен
Көчүп турган кербезим.
Өз өртүмдөн күл чыкпай
Өчүп турган кербезим.

Аалымдарга таазимди
Айтып турган кербезим.
Кереметтей келмеге
Кайтып турган кербезим!...

* * *

Соодасы бүткөн сулуудай
Сан бырш бетти тордогон.
Жеңиштен куру калгандай
Жол болбой, жарыш-жоргодон.

Күтүрөп турган кезинде
Күч, дүйнө сени демитип.
Бөдөнө сүтү... казы-жал
Барк-сыйын билбей жеп-ичип.

Байлык, иш улам ээлиртип,
Баарысын бийлеп өтчүдөй.
Буйласын серпсең бул дүйнө
Буюрган жакка көччүдөй.

Көзүңдү тордоп май-туман
Кудай-дин дилден алыстап.
Он сегиз миң ааламды
Ойнотчудай чалыштап.

Жар-достон кечип, ашканда
Жарылган шардай тарс этип.
Жетинчи кабат...ордундан,
Жер сүздүң, кургур карс этип...

Абалың-чамаң чакталып,
Ачылды чүмбөт булт этип.
Ажалы тороп, чапчуудай
Абийир-нарк качты култ этип...

... Атак-данк дагын байырлар,
Абийири тунук пендеге.
Ашаттың эле көп жанды –
Абалың келбей келмеге...

“Тойдум, бул... байдын кызына!...”
Тааныштар түгөл айтар кеп...
Тиресең дале асманды:
- Түшүнөр, артка кайтар...-деп.
Түңүлбөй кыйбай жаманга:
-Тен берер сөзүн айтар...-деп.

Турганда туйчу, тилекти:

Турмушта кимдер көппөгөн.
Кучагын жайган досторго –
Кыздай кел, Эне өппөгөн!?

Абалың бычак мизинде,
Ачсаңчы көздү чоңураак.
Ал турсун Ата арбагы –
Айланып жүрү кобурап?!...

АТАЛАР ПЕЙИЛИН САМОО

Улутун, тегин тескебей
Улуу муун – биздин аталар.
Кучагын жайып төр берген
Келгинге тозгон, баччагар!

Болгонун төгүп, жайнаткан
Балдардан аяп, сактаган.
Суроолор болсо – жооп түз,
Сыр тутуп эч бир катпаган.

Ак дилдүү биздин аталар
Аска-таш көзөп жол курган.
Алдоону такыр ойлобой
Ар кимге пирдей кол сунган!

Сатмайды деги самабай
Сооданы уят иш көрүп,
Жашоосу жармач болсо да
Жатканда, жыргал түш көрүп...

Ач көздүк деген оорудан
Алыстан алыс жашаган.
Сестенсе чындап сестенген
Суук көз, каргыш, батадан.

Жөнөкөй жашоо кечирип,
Жараткан, ээсин сыйлаган.
Дарт-илдет чырмаар кырсыкты
Душманга дагын кыйбаган.

Ак көңүл биздин аталар
Ааламды кезген куюндай.
Аска, тоо, деңиз, өзөндөр
Аларга тосмо туюлбай!

... Доорлор келип дуулдак,
Далайдын оозун ачырган.
Кут-пейлин калкым имерет
Кушундай колдон качырган.

Будуң-чаң кездер тынч узап,
Бардар доор баарын бийлесин.
Бапырап биздин аталар:
-Бир-бириң сыйлап жүр!?-десин.

САНААГӨЙ

Көңүлүңдү көтөрөлү деген далбас
Кошоматтай көрүнүп калганбы, деп
Турмуш калчар сыноону коштоп сүрөп
Теңтушчулук, досчулук жалганбы, деп
Сени менен кечирген сансыз доорон
Сайран эмес, дил эзер арманбы деп
Ойго батып калдым мен.

Жаманыңды жашырып жан бүткөндөн
Жакшы жагың ченемсиз жомок кылып.
Алпамыштай көрсөтүп беш-бейнеңди,

Айла кетсе, күч болоор омок кылып
Сага сыйын арнаган сергектерди –
Сараң, түркөй, сөзү жок нонок..-кылып
Дил канатып алдым мен.

Экваторду айланып чыксаң даде
Эки чекит таякты чектегендей.
Эсеп-чотту тактабай көңүл кири
Эки дүйнө көңүлдөн кетпегендей...
Жолго чыкчы жан досум, жан курбалым
Жолго чыгып, мен сени беттегендей!?
Бүт санааны чегинтер – эпке келмей!

РОМАНТИКА

Болор болсоң, боло бер
Бүт өмүрүм музасы.
Кайып өтсүн тагдырды
Көңүлүмдүн ызасы.

Болгун келсе, болчу бат
Бул жашоом тумары.
Карыптыкты кашайтсын
Кайтпай жүрөк кумары.

Болор болсоң, бүгүн бол
Баары кетсин ушактап:
Эркиндиктин айкелин
Эл сүйгөндөй кучактап:

Факел кылып, шам кылып,
Фонтан болуп турайын.
Чөкпөй, күйбөй, чачылбай
Чок ортодо чырайың:

Улуулуగుң ырастап,

Сулуулугуң ырастап.
Ак Балбандай мен турсам.
Айтсын Аалам: - Ырахмат!

ЫР-КЫЯЛ

Болуп жүрбө Жаннат –ай
Бул дүйнөдөн саматкан:
Бир карасаң- Ай чыгып,
Бир карасаң – атат таң!?

Кадам койгон жолунду,
Күндө карайм, тамшана.
Чоочун көздөн аластайм –
Чаңкай түштө шам жага...

Элик сындуу басыгың,
Эл аралык нускадай.
Түп-түз нурдай төгүлсөн
Түндү сүйөм уктабай.

Бул оопасыз жашоодо
Баары кыска болот дейт.
Бак-дөөлөттөй периште
Байкатпастан конот дейт.

Өмүр өртү турганда
Өзүңө мен жетейин.
Анттай болгон шерт күтүп –
Акыретке кетейин!?!...

* * *

Жаз келатат... шуулдагы токойдун
Мундуу кыяк.. жан дүйнөнү дүрбөткөн.
Муун-жүүнүм чыйралгансыйт, толкуймун,
Медузадай топтомолок түргө өткөн.

Жалбыраксыз, дарак көрксүз сере-ет
Жер түбүндө бүчүр өнөт үн берип.
Ышкы-кумар тээ тереңди омкорот
Ырыс чачкан бак-таалайга күн келип.

Анан кара, токой-топ, чоң оркестр
Анда кыяк, миң түр үнүн безеген.
Жашоо-өмүр көлкүйт, балкыйт, бийиктей
Жагым ыргак жамандыкты көзөгөн.

Бир жактуудай, ала-салма бүтүмдөр,
Бар болгону, көңүл сыртта калбасын.
Жашоо – токой, өнөт-өсөт, төгүлөт,
Жер туткада – жаңылануу, алмашуу...

Каалгыган абалында табийгат
Кемибестей, жоюлбастай сабырдуу
Карыядай өмүр сүргөн арылап,
Кезин күтөт, кызгалдак мол – адырлуу!

* * *

Түбөлүктүү турбаса да зат, аалам
Толкуп турам, түбөлүктү табардай
Капилеттен көкөлөтүп зор эргүү -
Күн нурундай, өчкүс болуп жанардай!

Бул делөөрүү, же жээлигүү эместей,
Бактым болуп калуучудай күтпөштүк.
Урабас эч ыйык ырдан жер-пайым
Ушул мага буюргандай түптөштүк.

Анан ошол, ыйык турак калкыма
Алыкулдай акындарды жаратып,
Ыр коштогон кечтер, түндөр балкыса
Ыр коштогон, ырыска мол таң атып.

Кут мекендин кудурети күч алып
Кыргыз элим өсүп-өнүп чайпалбай.
Көктү челген Теңиртоонун аймагын
Койбостур ээ, периштелер кайтарбай!?

Ак баталуу, ак тилекти Жараткан
Арзуусундай пендесинин колдогон.
Аруу тилек бүт ааламды чулгаса
Аткарылбай калган мүдөө болбогон!...

* * *

Жашоонун бул, эки жагы бар чыны:
Жакындашпайт пастык жана бийиктик.
Өмүр баркын билип өлүм аркылуу
Өзөгүндү өрттөйт ыза, тийип тик.

Айлаң да жок жеңил, оор дегенге
Артылган жүк өзүң менен бир кетет.
Жолуң өрдөп, же бурула тереңге
Журтташтарың абал-жайың иргешет.

Муздак Жердин бардай ысык магмасы,
Мамилелер табышар же качышар.
Элес албай жүрсөң жашоо чалмасы –
Этек-жеңге жөнсүз кептей жабышар.

Болор-болбос, жыйып-терген сообуңу
Бир калп менен жайлап, мойсоп саласың.
Жалтанбастан кыяматтай күнгө да
Жып-жылаңач, жылаңайлак барасың...

Билип-туюп баары кайра кайтпасын
Бир күн менен эртеңдериң алыстайт.
Муң-зарын ким, кайда барып айтпасын,
Муратына жетпей калган Намысты айт!

Жашоо канча? Суроо жоопсуз эзилет..

Жөп-жөнөкөй жан болсо да өпкөнүң,
Жан дүйнөңдүн ырахаты сезилет
Жөлөмөсүз, тек жупуну өткөнүң.

* * *

Жек көрүшкөн адамга жагам дебе,
Жаракасы ичинде калат бүтпөй.
Көңүлдөгү гөй-гөйдү сапыр өзүң
Капилеттен жулунган көрүп түктөй.

Пенде деген пенделик салты менен
Пейил түткүс жоорукту кылар адат:
“Пө-пөлөгөн...” кушуң да “тойдум...” кылып
Пыр-пыр учуп дайынсыз кетип калат...

Күрөш чакта жыккандай, жыгылгандай
Келет бир кез – көгөрүү, жемиш балы.
Турмуш деген көз жеткис мухит болуп
Туйтунууга чумкуйсуң: “дагы-дагы...”

... Ал ошондо нак акыл келсе башка
Ойду бийлер, Раззаковдой көсөмдүк:
Ооматыңды журтка гана сүрөсүң –
“Оп!...” –деп жерге сынып түшпөй, көзөң бүт!...

ТУНЖУРОО

Үнсүз, сөзсүз, үшкүрүксүз олтурам
Үнөмү мол ишке дагы чыгынбай.
Чогуу-чаран жүрчүү достор үмүтү
“чыз-быз..” өчтү, сууга түшкөн чылымдай.

Алды-артын ойлонбостон гөр пенде
Ачкачылык жарыялап койгондой.

Түпсүз санаа тереңине чөмүлүп
Текебердей турам, сагыз чойгондой.

Тааныш-билиш аң-таң болуп жөнүмө,
Түк түшүнбөй туру ушул жагдайды.
“Тарс!” жарылып кетсем мендик жалын-ой
Түк күнөөсүз досторумду жалмайбы?!...

Кантет-кантет, жаман ойдун аягы?
Койдум баарын, каткырыктай бүтсүнчү.
Бул тунжуроо – кара болбой аялуу
Бапыраткан, бардар жолду күтсүнчү...

* * *

Бүгүнкү күн эртең “кечээ...” аталып
Бир баракка калыңдалат жыл-барак.
Жакшы күндөр жан дүйнөнө сиңгендей
Жигер эзер арман болуп ырдалат.

Ушул чактар, кол кармашып, бир турган
Узай түшсөк, унут калбай саматар.
Сен көлкүлдөп,
Мен чыйрыгып бир кезде
Самоо делген сырт бекетте таң атар.

Кыйма-чийме каттамдагы автолор,
Кожоюндар бурган жакка чапкылар.
Сапар-жолго бүгүн чыкпайт көрүнөт
Сага-мага боор толгоор жакшылар.

Мүнөт, саат, таң, түш кечке жакындап,
Мезгил зуулайт, тынып койбой ырымга.
Сыноо-жолго сүрөөнчүсүз кошулдук –
Сапарлашым, санаа тартып, жыгылба?!

Мен өзүмө жана сага ишендим,
Мезгилдин бул тизгининен алууга.
Материктер маягындай жанар тоо
Максагташтай, бизди утурлай жанууда...

ТАБЫШУУ

Бул өзү кокустук дегендей
Дардисар ойлорго алдырба.
Бет мандай олтурган ушул дем
Башынан жазылган тагдырга.

Төрт мезгил куушуп жүргөндөй,
Төркүнүн сагынган жубардай.
Тагдырдын бүгүнкү белеги –
Түшүнсөн эң ыйык, тумардай!

Мен сени, мен сени шунчалык
Мажнундай Жер кезип таппагам.
Бүгүнкү табышуу сыягы
Бакыт-Нур тулкуну каптаган!?

Болду эми, солуктап ыйлаба,
Бапырак сөздөргө өтөлү.
Жол тосуп туруппуз кыйладан –
Жалпыга берели көчөнү...

Бак ичи. Суу бою. Сен мага
Баасы жок, табигат белеги:
Буркурак чачыңдан жыттайын
Башыңды бери ийчи, кел эми?

Башыңды бери ийчи, кел эми
Баарысы башынан башталсын.

Кексерээк жүрөктүн ыргагы
Курч курак демине ашталсын!?...

* * *

Биз жашаган тоолор өлкөсү
Бир заматта даңкы дүң болуп,
Март айынын 24ү - бул
Мындан ары Жаңы күн болуп.

Адамзаттын тарых-жолунда
Алейне нарк күткөн кыргыз эл:
Аптап күндөр – болуп бурганак,
Аяз күндө болот – Улуу сел!

Аарчындынып, ишке кирерде
Аруу күчтөр – аруу билегин
Алла дагы жөндөп, оңгорор –
Аруу журттун арзуу, тилегин.

Аруулугу чексиз курчтугу
Асыраган көөнө калкымды.
Марттын күнү койду аныктап
Мартабанды, бийик наркынды!

Биз жашаган тоолор аймагы,
Бүт ааламга даңкы кетти эми.
Энөө элдин эстүү балдары
Эркин мүдөө жолун беттеди!

АРУУ МИЛДЕТ

Тируулүктүн шаанисиндей, кызыкмай
Турмаштагы тоз-тополоң күндөргө.
Калган кезиң, эч нерсеге кызыкпай
Кудум окшойт, ыргытылган гүлдөргө...

Бир милдетин өтөп, анан ташталган

Бул гүл-тагдыр жазылбасын жолуна.
Сареп сала улам-улам жаңыга
Сен Жер шарын кармап тургун колуна!

Сан жетпеген суроолордун түйүнүн
Сен чечүүгө тийишсиң го, жаш адам.
Эне күчүн, эне сүтүн, кор кылар –
Эч нерсеге кызыгуу жок, жашаган.

Ата Журттун асылдыгын көтөрөр
Аруу милдет алдында тур, жаш адам!
Ата күчүн, Ата үмүтүн өлтүрөр
Аалам койнун аңтарбастан жашаган...

* * *

Дос болуп жүрүп, достук шертин бузган
Далайды көрдүм, бирок, ыркты бузбай,
Ондодук осол болгон абал-жайын
Оозуна бал таттырган чыктуу туздай.

Билмексен боло бердик, кыйдылыгын,
Байкабай калган болдук, апыртмасын.
Ошол дос, бет маңдайда дудук болуп
Ойрондоп «ойдурамасы...» Кашыйт башын.

«Өлдүм...»-дейт. Өлгөн сезим тирилчүүдөй
- Өңгөлөр укпасын? – деп убайымда.
Таң, мурда арам-адал жытын туйбай –
Тааныбай турган болчу кудайын да...

Эх, аттиң. Эр жигиттин шылкыйганы
Эгерим, тагдырыңда кезикпесин.
Үлдүрөп, жүрөк согуп, өлүү жандай
Үйдө сен турган менен... Эшиктесиң!

Сагыныч менен араң жетер алыста
Сенин ушул бар экениң зор таалай.
Сырым да сен, ырым да сен болгону
Сыздата албай, сыртка безет шор таалай...

Алда ким деп бүшүркөтпөс сезимди
Анык өзүң бул дүйнөдө барсың да.
Билиндирбей өзүң дагы жол тешип,
Билем мага, же бирөөгө зарсың да.

Бакыт кушун жылкычыга ыроолоп
Бал кымызды шимиргендей ачытпай.
Ким бирөөнүн таянычтай турганы
Кеч болсо да кирип келер бакыттай!

Ойдо жашап, бир ирет жолукпаган
Олда-сен –а-а, ушу нак, кам курактай.
Үмүт болуп турганың, улуу таалай
Үйдөн алыс, жүдө алыс шам чырактай...

* * *

Күнүмдүктүн күлкүсү кыска болбой
Кыңшылоого айланып кетет бирде.
Ой-самоолор ой-тоону кезген болуп
Орун тапкан түндөгү төшөк бирге...

Төшөк бирге болсо да, эки башта
Эки башка түйшүктүн күүсү сызат.
Кыштын узак түнү да жүрөк сыгып
Көшөргөнсүп, созулат ... узак, узак...

Күнүмдүктүн күлкүсүн ташка согуп
Кең дүйнөгө кең кулач жайып салчы!

Арман дегис өмүрдүн жыргалына –
Агенттер да болбостур айып салчуу...

ТҮЙДӨК...

Ийиктеги түйдөктөй
Бу Жер-Эне чимирик:
Ай нурунан аймалап,
Күн нурунан шимирип.

Улуу жерде – өмүр –көп,
Узун-сапар – дөңгөлөк,
Бири тынбай алыстап,
Бири жеткен өңдөнөт.

Көңүл сүйгөн бал кымыз
Канат чаңкооң заматта.
Жер зуулдап, Күн өбөт –
Жарык таңга барат да...

Жашоо жүргүн аркалап
Жол жүрөсүң, куугандай.
Жер зуулдап, Айды өөп –
Жан сергитип тургандай.

Алмак-салмак арыш, жол
Аруу болсун тарамың.
Ийиктеги түйдөктөй
Ийги иштерге жарагын.

Өйдө-ылдый өрмө жол
Өңдө-түштө ардактуу:
Жашоо жүгүн нак көтөр
Жер Энедей салмактуу...

ШАМАЛ

Шамал да болуп кеткин бар
Шамалдай шаңың жок туруп.
Ал деген Аалам аруусу –
Айланып өтсө кулпуруп:
Жан дүйнөн, чөйрөн, бүткөнүн
Жап-жаңы сарпай кийгендей.
Абада аңкыйт сүт жыты
Аба-Эне өзү ийгендей!...

Тазаруу деген башка дем
Талпынтып, алыс-алыска,
Туйлайсың, тынчып туралбай
Ток тийген өндүү намыска:
Эл-журтгун үмүт, күтүүсү
Эбегей эзип, толкутар,
Тунук ой: тилек жолунда –
Тоо шамалы кол кысар!...

* * *

Макул дейли, биз элге жагып калсак,
Жакпай калсак, кайгынын кереги не?
Эл деген – эл, биз болсо – сүйүшкөндөр
Ээрип түшкөн ушактын элегине...

Сүйүшкөндөр бактылуу боло келген
Сырдуу, аруу, махабат айдыңында.
Сени-мени Жараткан табыштырган
Сынып деги кетпеспиз, кайгы-муңга?!

Кайгы-зардан чочуба, ал сыноодой
Капилеттен жол тосор, алдың кара?
Күлкү-шаттык бир беткей болбогону
Кадимдерден келаткан карттуу жара...

Аруу дилиң жолума төшөп сал да

Алыстагын азгырык, бөлөк ойдон?
Санаа чекпе, сен деген периштесиң –
Сулуу кылып энекең төрөп койгон!...

Бир жылмайып койгонуң, мага кубат
Бүлк-бүлк эте, илебиң уя салып.
Сага теңдеш сулуу жан барбы жана –
Сапар-тагдыр жолумду туя калып:
Аптабыма чыдаган, мээлүүн желдей,
Аязымды көтөргөн, чилдем болуп.
Жан дүйнөмдүн ээси сенсиң билсең –
Жашоодогу жап-жалгыз – мүлдөм болуп!...

* * *

Көңүл кушу делбектеп учар, конор
Кайнап турган сүйүүң пастап, сонор.
Жашоодогу жан-жыргал чокусундай
Жетпей калган махабат ширин болор...

Жетпей калган махабат болор ширин
Жашоо-тирлик мааниси туюлгандай
Канткен менен өмүр-көч токтоо билбес,
Кошоктолуп тагдырың буюрганга...

Миң бир сыноо жолунду тоскон кезде
Миң бир азап алдыңдан жиреп келип.
Ээ болуп өзүңчө күчкө өзгө
Эрдик жасап саларсың, жүрөктөнүп.

Жетпей калган махабат намыс болуп,
Жалын курак жаштыктай күчүң ташар.
Жигит пири Шаймерден калыс болуп
Жеңилүүнүн ызасын Жеңиш басар...

Жетпей калган махабат аруу, ыйык
Жашоондун жан бирге шамы сымак,
Өчпөй жанып турганын сезип, туюп

Өмүр көчүн сүрөйсүң сүйүп, ынак...

КЫРГЫЗБАЙ...

Күлкүсү арзан туугандын
Куулгу ашат башыңдан.
Кеп ачар кезде келтире
Калтардай буйтайт атылган.

Аңкайып турсаң : «Алла!» –деп
Аш түгөйт ... сага коюлган.
Келишип калат кебетең
Камектей болуп союлган.

Алчуумун деген аласаң
Ар кандай себеп: кечигет.
Алганың какшап турса да
Арт жакка сылжыйт «өчүрөт»...

Жанданып кайра чыгарда
Жан эзген жооп жаратат;
Жашоосу жыргал Кыргызбай
Жол жүрөт. Жылбайт... арасат...

ЖОЛДОГУ ТАШ...

Ата журт айдыңында чыйыр тапсаң
Адамзат жүрөгүнө жете турган.
Аруулук дилде жашап, кенен болсоң
Ааламга аңыз болуп кете турган.

Киндик кан тамган жердин мартабасы
Кыйлага көтөрүлүп кетери чын.
«Бир жупуну толуктун тун баласы

буудан болор жүрүшү...»-дешери чын.

Тоо, талаалар, бөксөлөр кучагында
Торолушкан тоолуктар муундары!
Бабалардын акылгөй экенин туй:
Башың – Асман, Жериң кут, сууң даары!

Ар накылын чечмеле – томго тете
Асыл кептин алтындай куюлмасы.
Бабалардын Азия жүрүшүндө –
Буудандардын азынап, куюндашы!

Сареп салсаң андан да нар-нарыга
Санжыранын нактыгы аныкталат:
Жорго сөздүн кудурет –күчүн кара –
Жазма китеп бул турган калып калат...

Мынашундай медегер-дем Ата-журтум
Максатыңа намыстай бүлөө болор.
Эзелкинди даңктабай мөңкүп калсаң –
Эки дүйнө арылгыс күнөө болор...

Мындан кудай сактасын, көтөр башты
Максатыңа зуулдап чыйырында!
Абай четтет жолдогу жандуу ташты –
Ал да сендик, табигый буюмун да!?

* * *

Алас алып турса да көңүл дарбып
Акыретке кабардай ак чач арбып.
Ар бир күндүн таңында бетте бырыш
Акырындап из салат, конуш алып...

Канткен менен өмүрдүн белегиндей
Карылыктын зыйнатын, көрүп таттуу.

Тең курбулар тобунда сүргөн жашоо –
Тотолушуп, топ жашты чогуу ашуу.

Бапыратып, баарыңа кубат болуп
Бул сапардын талдайсың, оң-бурушун.
Оомал-төкмөл күндөрдө түгөл бойдон
Он беш теңтуш – он беш бак тең турушун.

Жараткандын тартуусу сыяктанган
Жакшы кездер сый-урмат ыроолошу.
Эл ичинде даректер аңыз болсо –
Эч нерсе эмес, чач-сакал кыроолошу...

ТОЙ

Токо кызы Шакиге

Чоң шаардын борборунда,
Баш кошкондор эскортунда-шөөкөтүндө
Чыпыя, серектеген – мүнөздө «элет» деген
Чак келбеген
Чопо-чоң туфлийди кийип алган.
Чак түштө чоң жолдун ортосунда
Секелек кыз ааламы түгөл, бакыт –
Серектеп чуркап жүрсө коркосун да –
Бир жагы кубанасың
Бардыгын багындырган наристе-балалыкка:
Ааламы алыс калган – коркуу ойдон
Калаанын как ордосун – кан буугандай тосуп

койгон

Куурчактай кут конгон элет кызы,
Көрүп сени – күнүмдүк жашоодогу «пыз...»

дегеним,

«чыз...» дегеним,
«сыз...» дегеним...
Жоголду жыты калбай.

... Турмушка чыгар эжен,

же үйлөнөр бүгүн агаң!?
Түбөлүктүү дегдөө менен –
Көңүл бурбай калышкан окшойт бүгүн
Көчөт кыз, ушул сагаң ...

* * *

Мекендин асманында жылдыз сүйкүм!
Мартабаң толгон кезде көргүн кармап!...
Туулган жер топурагынын жыты кубат –
Тумсак тап кучак жайган тагдыр – ардак!

Өмүрдүн тунук башат, сапарында
Өзөндөй өргүү билбес кыймыл болсо,
Өз делбей, өзгө делбей аталуу да
Өр тарта жашап өтүүү нактай олжо.

Калың журт кадырына жеткен мырза
Көөнөлүк касиетин элчи кылар:
Жаамы калк жаңы көчөт – перзентине
Жакшылык нускасынан энчи кылар.

Улуу журт даңк-сыймыгы болгон сулуу
Урпактан урпактарга мисал болор.
Уңгусу таза бүткөн элдин, калктын
Уясы ыйык чынар – тынар конор!

Мекендин асманында жылдыз сүйкүм,
Мартабаң ашкан кезде сареп ташта.
Кудайдын кудурети-ов, жалган дүйнө –
Келүү жана кетүү тур – жалгыз башта.

* * *

Ар-намыс бек, эл-мекенди сыйламай
Абалтадан айтып бүткүс улуу кут.
Ата-энедей нарк-насили улуулар
Ак батасын берип турар Ата Журт!

Кайда жүрбө, кандай шартта калбагын
Кутман Мекен болуп турсун ардагын.

Бир көз ирмем чалпоолукка алдырсаң –
Бүткүл өмүр тиштелбесин бармагың.

Асылдыгы, нарктуулугу жагынан
Ата Журттан өгпөс эч бир турагың!
Ант бергендей жап-жаш жоокер биринчи
Азыр мен да таазим кылып турамын.

Ага себеп, бул күн болуп жемиштүү
Ата Журтка соога кылар иш өттү.
Жүрөк туйлап, ар согуусу тастыктайт –
Жашоодогу түк чегингис күрөштү.

Асман, жериң таза турсун, шай турсун
Ата Журтка сыноо түшкөн учурда
Ала Тоонун аруу тулку шаңкайсың –
Айыл баштап берген жолдун учунда!

ЫР-КУМАР

«Жан берели сүйүүгө...»

О.Султанов.

Мен муну билгендеби, жөлөнөрүм
Максаттуу күтүп сенин төрөлөрүң,
Магдырап, нак бейиште жүрмөкпүз-эй
Махабаттын татып жуп мөмөлөрүн.

Мен муну билгендеби, кумар көзүм
Мындан-оо, далай кечен жаралмакмын.
Сени издеп чаң салмакмын, даң салмакмын –
Сүйүүнүн шор талаасын шарылдап бир...

Мен муну туйгандабы, кайкы төшүм
Махабат ааламынан келериңди,
Өлүмдүн миң чалмасын жалгыз тытып –
Өзүңө деп коймокмун мен өмүрдү!

Мен муну сезгендеби, түн жарыгым
Миң жылдыз жарыгындай шоолаланбай.
Дым этпей, адеп тутуп тосор элем-
Дүрбөлөң салбай чыккан коогалаңдай...

Мен муну билгендеби, жалбарарым
Маңдайдагы жазуудай. Тумар сезип,
Жан дүйнөмдүн асылы болор сенин
Жолуң тосуп жүрмөкмүн, аалам кезип.

Мен муну билбей, көрдүм өмүр сыйын
Мактанычка, ызга талаштырба?
Улгайганда нур чачкан махабатым –
Уят кылба, мени ая, адаштырба?!

Кыялбастан, көңүлдү көтөрөм деп
Кулу болуп бул ирет кыял-ойдун:
Адабий усулдагы куулук ыктай –
Атайлап бул түрмөктү чүргөп койдум...

АШЫКТЫК КАТ

Аруулуктун ааламы тоолордо – Биз!
Адам курттай кайнаган борбордо – Сиз!
Апыртмалуу жомокту жактырбаган
Амал-күчтү жешилткен көңүлдө – Күз!

Аруу тоодо тазалык уя күтөт:
Ак магагым, ушуга табит кандай?
Амалы күч борбордун айлампасы
Аймап-жуктар адаттай, шылып алмай...

Тору кашка минип биз тоо десеңиз
Той-үлпөттө жүрмөкпүз конок болуп.
Көөнө калкым мындайда каалоо сунса –
Көк сулуудай, Өтөдөй жомок болуп,
Алла алардын сүйүүсүн улап бизге

Алты-жети болпойгон бала берсе,
Азыр борбор «Ах-х...» деген Сиздей айым –
Айыл жагып, тоо жагып кала берсе!?

Арман калбас, бул жалган өмүр күндөн
Аруу жашап ар ирмем, күнүн-айын.
Интернетке солодум ушул катты –
Ишке ашчуудай жооп жаз, кагылайын?!...

ЫРААЗЫЛЫК

Ак кептердин төшүндөй обо койнун
Ай-да жиреп келесиң соно мойнум.
Күч-кубаттын баарысын мыдыр койбой
Кумарчыдай утам деп, сага койдум.

Аба жиреп ак таңда келер болсоң,
Ак көгүчкөн уулган мерген болуп,
Адыр-адыр белдерди кадуулайын
Адашпастан из кууп келген болуп.

Андан дагы кабылбай кетер болсоң
Аңгек казып, далдоодон жай табайын:
Ак төшүңдү - таң-нурга чайкаарыңда
Аба сымак, ай-чулгап, аймалайын.

Мында дагын жазгырып кетер болсоң,
Мылтыгымды төшүмө кадагандай
Өңүмдө эмес, түшүмдө жыгылайын
Өчөшкөндөй, теңинен жадагандай.

Кыялымды куш кылып жашай берчи
Күн-өмүрүдө жанымдан кетип-кетпей.
Жан дүйнөмдүн соносу сени дегдей –
Жетип, жетпей жашайын, жетип жетпей...

ОТКО ТААЗИМ

Денеңде тап, нак жылуулук турбаса
Деги бирөө сага жакын келмекпи.
Жан шеригиң кучагыңда туйласа
Жыргал туюп, жактырган оң теңдешти...

От кадырын биле көлкүп турганда
Отон менен орозгерге дымактуу.
Отсуз калуу – Күн тутулган чак болуп
Оомат кетип, жыгылгандай кулап туу.

Бүткүл жашоо токтоп кала тургандай
Байкалбастан чакмак түгөп, от түгөп.
Билип-билбей дилди арамга бургандай
Бир мерез жан суу куйгандай, түн түшөт.

Денең-дилден тап качпастан жүргөн оң
Дайым оттон жарыш чеги башталып,
Адамзаттын жашоо-көчү зор жарыш
Агарган кеч, кадыр түнгө ашталып.

Быкшып-быкшып бир кездеги ным отун
Бүлбүл учкун алп жалыңга тутанчы?
Кудуреттей отко таазим кылганда
Куюлуп тер – куп жыргатар учаңды...

Өчпөсүн түк эрттелетип өмүр-от,
Өчпөсүн эч, коломтондо турган чок.
Күйүп турсун көкүрөктө көңүл от –
Күтүүсүздөн нымтырды да кылган шок...

* * *

Чөксө көңүл, чөгүүң тереңдеп
Чалпоолуктун чырмоок-жарасы.
Бул жагдайдан чыгар жулунуп –
Бек, намыскөй адам баласы.

Абай-абай сүйлөп чөккөңгө,
Арттырууга жашоо-кумарды.
Алла сүйөр аруу пендесин,
Айтуу кажет мына буларды:

- Сан миң аалам.. Адам улуу зат
Сен андагы тамчы – тазасың.
Даары болсоң көңүл-жарага,
Дарттан алыс көңүл – мазза –сың!

Көзгө сайып жарык күн барын,
Көзгө тартып тоолор чокусун.
Көңүл чөккөн пенде делбектей
Көккө ыргытар, кара допусун...

Кайра жолду улап кетиңиз:
Көңүл чөккөн батсын жыргалга.
Дайыныңыз жоктоп бир келер
Далай мезгил өткөн жылдарда!...

КОЖОЮНДУК...

Кыл мурутка кышкы кечте муз тоңуп.
Кайра-кайра кумтуланып тонунду.
Көмүр түгөп, камдап койгон кык түгөп –
Келин-бала тосот келер жолунду.

Топтоштурган тыйын-тыпыр араң чак
Төрт-беш пуддай таш көмүрдүн кунуна.

Кожоюнсуң, үй тиреги дешкен соң
Көп күн көңүл жайланбастыр мунуна...

Анан эске түшүп сыра сапырган
Акактатар жай-саратан саматып,
Бир жаз күнү - жылдык азык берерин
Баамдайсың, ыкшоо дилди канатып.

Кетсечи шул, каарыган кыш-капсалаң,
Келеркиде камдуу болом дегендей.
Көзүң күлүп, оң түшкөндөй апсалаң
Кило-пуддап таш тартасың кебелбей.

Макул бул кеч келин, балдар божурап
Мемирешип, башың тийсин булутка.
Мурдунду түк балта кескис кыргызбай
Муз-аяздын муюбасын унутпа?

Жоопкерсиң! Кожоюнсуң... кур жатпай
Жаздын күнү кыш кызматын кылып кой.
Эдил дайра жээгиндеги бурлактай
Эзилишти, көмүр тартып жыйып кой?...

Көмүр түгөп, камдап койгон кык түгөп.
Кожоюндук... жолго дилди бурушат;
Келин-балдар: «Көмүр түшөт бүгүн...»-деп
Кышкы кечтин ырын ырдап турушат...

ИСХАК АТА МУРАСЫ

Исхак Ата – нак көсөм мурас кылган
Илим-аалам жүгүнөр улуу нуска:
Ак дил менен Ата Журт жүгүн тартсаң –
Ашуу, сыноо, сапар-жол болор кыска!

Исхак Ата дап-даана жазып койгон
Ишмер мүнөз баарысын таба турган.
Жеңил-желпи нан табар азыткы-ойдон
Жалпы калкты калкалап кала турган:

«Коом таза – сен тазасың – журт аруу
Келечегин кең болор көөнө кыргыз!
Бир бириксек – эгерим сынгыс каруу –
Биз бир турсак – Күн сүйөр тунук нурбуз!»

Улуу көсөм бир келген кыргызыма,
Улуулар кадыры жылдар сайын.
Жаңы муун туу тутуп турмушуна
Жашайт, доор кербени жылган сайын.

Ата Журттан алыстап, арман ичте
Ак ийилип сынбасын туюп турган,
Журтташтарын чакырып адал ишке
Жан сыздаткан тагдырга муюп турган...

Жупжупуну жашоосу даңазадай:
Жаңы муун үйрөнөр – нуска-бата.
Калктар үчүн эң бир так таразадай –
Кылымдарга эталон Исхак Ата!

КЫРГЫЗ – НУРУМ

Жөнөкөйлүк – жүрөк сындуу кыргызга,

Турабай ЖОРОЕВ _____ АК ЖАРЫК

Жан дүйнөсү сүйүп, тилер азыктай.
Жан сырына бек турганы бек турган,
Жылгыс жылдыз – көктө Алтын казыктай.

Жупунулук – жүрөк болот кыргызга,
Жашоосунда гүлзар турсун, кыш турсун.
Сөзү өлгөндү - өзү өлгөндөй туюшат:
Салам болбойт... Мейли миң жол ышкырсын.

Алыс сапар айбатынан камыкпай
Ак батасын тилеп аруу таң менен.
Көңүл калар жагдайларга жеткирбей
Кыргыз көчү жолун улайт шаң менен.

Азбы-көппү кең ааламдан алары,
Аманатка кылган эмес кыянат.
Элим менен көөнө калар касиет –
Эс-акылын этек ачпай жыялат.

Сан бүткөндөн кемибей да көбөйбөй
Сындырылгыс, доорлордо жарышат.
Кең ааламда болбой эч бир өгөйдөй
Кыргыз-нурум замандарды карытат!

АК ОРДО

Асмандан нур көл – Ай көрдүм
Алтындан табак тургандай.
Кудурети чексиз Жараткан
Келтире турак кургандай.

Дилдерде жашап аруулук
Дүйнөгө кайра келердей.
Тоо-журтум турса Жаннаттай
Тазалык баарын жеңердей.

Асманда толгон Ай көрдүм,
Арманда калар бакпаган.
Алладан кутка туш келген –
Аталар сындуу мактанам.

Бнытмак – ырыс, береке
Бйман-нур, доор сөөлөтү.
Кыргызстан турса кут конгон –
Кылымдар жашар дөөлөтү!

Асмандан Нуркөл – Ай көрдүм
Ала Тоом түгөй тапкандай.
Ата журтум бүгүн Ак ордо –
Аруулук чулгап жаткандай!...

ОШ КААЛООСУН ЖАРЫЯЛОО

Ооматтуу замандашым, туясыңбы-ай
Ош-пирим кут, шыбаган уясындай.
Мөңкүгөн Ак-Бууранын изи жазуу
Мезгилдер кургатаалбас сыясындай.

Жетилүү, ой-тополоң балагатым,
Жараткан өзүң берген аманатың.
Журтпуз биз энөө жана айкөл мүнөз
Жокко да салам сунар канагаттуу...

Ушундай ыйык Мекен ыроологон
Урматты тынбай жасап Жаратканга,
Удургубай өрнөк иш кылсак шекил –
Урпактарга калчуудай санат-тамга,

Боюң таза, дил таза, тунук ойдо
Бүгүнкүнү келерге жалгаштырсак.

Бүчүрлөрдөн бой көргөн ак дил-чынар
Бейадептик кесирге калбас куурап?

Ошондо тек, оомат мол Ошту түп түз
Оп тартпастан ордуна койсок керек.
Арамзалардын арам ой, алдоолорун
Абийир-соттун алдында жойсок керек.
Даңк ооруу кошо кетип кирибизде
Дилибиз жуурулушмак дилибизге.

Жашообуз жаннат болгон күнүбүздө –
Жүзүбүз жарык болор жүзүбүзгө.
Ошондой ооматты Ошум каалап турат
Ой калчар мекендешим биригели.
Бул деген аруулуктун жеңишиндей
Бул деген ыйык жолдо ириленүү!...

КАЙРЫЛУУ

Эй Кыргызым, майдаланба, төгүлбө,
Түптүү элсиң, бийик журтсуң, бөлүнбө!
Улутунун улуу көчү баратат,
Кылым кечкен зор тарыхтуу миң жылга
Кут даарыган дастаның-«Манасты» ырда-
Эл башың келди мында ...

Лейлегим, улутумун ыйык жери,
Тарыхый Исхактардын кең мекени.
Багың конуп башыңа, оомат келди,
Көк асабаң желбиреп бийик кырда,
Кыргызым, акыйкат айт, ондуу ырда,
Журт башың турат мында...

Ырга айланып, Исхактын кең Лейлеги,
Ыңкылаптын жанданткан келип жели,

Торко тойдо Раззаков мекени,
Ыңкылаптын жаңыртчу берип деми,
Келди мында улуукка баш ийип,
Кыргызындын бактысы Курманбеги.
Исхак ата! Ардактап турат элин,
Аалам кезген арбагың ыйык болуп,
Кубангандан чалкыды Лейлегиңиз,
Тосулар тойлорунуз сыйлык болуп,
Сый көрсөтүп, урматтап турат мында,
Уулдарың өз элине сыймык болуп,
Кубанды рухунуз Исхак ата! Турганына
Курманбектей уулуңа сыймык конуп!!!

ЛЕЙЛЕК ЖЕРГЕМ

(Лейлек гимни)

(Музыкасы Хабибилла Азиреткуловдуку)

Лейлек жергем – кут чачылган, көркөм, керемет,
Алтын бешик асман челип, көккө керилет.
Достук улуу, ынтымактуу кутман жергемде,
Күндө жаңы бакыт, ырыс элге төгүлөт.

Кайырмасы:

Лейлек жергем, Лейлек жергем-ыйык гүл мекен,
Өзүң барда, өлкөм барда Күнгө теңдешем!

Айкөл, Саркент келечектүү, аруу максаттар,
Жайлоо, түзүң гүлгө айлантып, жашыл бак кылар.
Сыймыгыбыз – тарыхтарда калган түбөлүк,
Исхак Ата, Акбото бий, Самат баатырлар!

Кайырмасы:

Лейлек жергем, Лейлек жергем-ыйык, нур мекен,
Жашоо барда, өмүр барда Күнгө теңдешем!

Козу-Баглан, Ак-Суу дайра, Жашыл көлдөрү,
Төө-Жайлоо, кең Кулунду, Арка өрөөнү.
Лейлегимдин бой тумары элге мактанаар,
Аркар, кулжа, кийик оттоп жүргөн төрлөрү.

Кайырмасы:

Илегилек мекендеген ыйык, кут мекен,
Элим барда, жерим барда Күнгө теңдешем!

Жарык маанай, жалпыга дос биздин элибиз,
Бейпил турмуш кучагында жашайт жерибиз.
Эли түгөл эмгекчил, март, дили таптаза,
Илегилек мекенине келип кетиңиз!

Кайырмасы:

Лейлек жергем, Лейлек жергем-ыйык зор мекен,
Кыргыз барда, жылдыз барда Күнгө теңдешем!

ЛЕЙЛЕК КҮРӨШҮНӨ МАКТАЛ

Мынчалык болуп кетет дебегенмин,
Муңайым турам мөөрөй каршысында.
Муздак суу сепкен чоктой эбелендим
Максатсыз муш жегендей тар кысымда.

Болгону төгүп салгам билгенимди,
Беттешүү башталарда палвандарга:
-Лейлектик билбейт чалмай-илмейинди
Леп эте даңгал чабат салганды ага!

...Азырчы, андай болбой чалган женди

А-бу жок, колдоп ийди калыстар да.
Баш көтөр бала палван, ийбе белди,
Биз таза, жеңилбейбиз намыс бар да.

Тик тургун, бул жыгылуу саналбасын,
Тап-таза Лейлегиңдин күрөшүндөй.
Анан көр, атың элди аралашын
Абдрахман аваңдын сүрөшүндөй.

Азыркы гырам болду, чырың кандай,
Али көп күрөшөсүң, кам санаба.
Өзүм да кейип турам, жыгылгандай
Өксүбө, кеттик укам чайканага.

Эптешти. Байге алышты, чыркырашып.
Эл туру, тунук намыс өрттөн кайра.
Пахтадай тозутарсың пырпыратып
Пул мыкчып тургандарды эртең кайра!?

Алман тур: «Палвандар келмекчи...»-деп,
Али көбү тең келбес пайтаваңга.
Аарчып терди алалы, Лейлекчилеп
Алаксыбай бас укам, чайканага...

ИНСАНГА

Бул дүйнөнүн Чыгыш менен Батышы,
Берекелүү өмүрүнө нур сызмай.
Улуу көчтүн башатында кыргыз эл –
урпактарга таттыруучу нан, туздай.

Мына, жылдар, кылымдардын тогошкон
Маани толгон улуу сезим кезинде,
Биз улуу журт ийилүүгө тийишпиз
Ыйык туткан, улук Ага-Сезимге!

Ал бир сезим-дүйнө жанын козгогон,
Ал бир сезим-улуулукка баштаган,

Ошол сезим Ала-Тоодон башталып
Ошол сезим Галактика аттанган....

Туюу, сезим-түгөнбөгөн бир аалам,
түбөлүктүү ширеттирген жалпыга,
Чыңгыз деген Улуу жылдыз турганда
Чынжыр үзүп кетүү зарыл алдыга!...

* * *

Түбөлүктүү эмнең бар бул жарыкта,
түркүк болуп калуучу кимдер экен?
Түбөлүктөн ТҮБӨЛҮК көчөр үчөө:
Эл, Журт ыйык, киндиктеш Ата Мекен.

А биз өзү момундар-меймандарбыз
Алда качан бөлүнгөн ырыскысы.
Ким бирөөнүн колунда бийлик, камчы.
Ким бирөөнү тындырбайт ыр ышкысы...

Анан дагы сан тагдыр келеби бар
Адаштырбай ар бирин чубап турган,
Абийир-нарктуу ким бирөө өйдөлөсө
Адырандап апсыккан кулап турган.

Чубамада жашоонун элигиндей
чыгаан болор жагжайта төшүн ачкан,
бөжөндөгөн даа бирөө чыгат, шексиз
бөдөнөдөй сыноодо бөгүп качкан.

Эл, Жер, ыйык Мекенди тумар тутуп
Эзелкинин барк-наркын сыйлап турган,
үзүлгөндү улаган азаматтар
Үч ыйыктын шерти деп туйлап турган...

Өмүр көчүн сүрөгөн шер-мырзалар
Өр-ашуунун милдетин алган колго,
Болсоң болгун бир өмүр бүтпөгөн ыр,
Бет кызартар эч качан жалган болбо?!
Ич сыздатар, иритки, арман болбо?!

* * *

Булбулум, кеч сайрадың, эми кантем,
бул өзү сыр-ааламга болор антен.
Сүйүнүн сыйкыр күчү бар кезде бир,
садага болор өмүр. Ээ, шул жан – тен...

Булбулум, санаа жоктой сайрадың да,
бу мени туюп жашыл жайыгыңдай.
Мен болсо толкун жиреп сүзбөй калган,
Мылгун чалдын шуу чөккөн кайыгыңдай.

Булбулум, сен сайрадың, туйдум жазды,
Бул тагдыр буктурмалап койсо дагы.
Мен эми кайрып чыгам сендик жазды,
мыш-мыктар букачаардай сойсо дагы.

Булбулум, сен сайрадың, кайттым жазга,
Бу «жүлүктөр» бүт баарын... билсе дагы,
Тен бере ырың тыңшайм, үнүң өбөм,
Туз-даамдар керчөөдөй тилсе дагы.

Булбулум, кеч сайрадың сагынганым,
Барсың сен, өлбөс болуп өтөлөмүн.
Болбосун бул жарыкта таарынычың,
бел бүктөп бүт назыңды көтөрөмүн.

Булбулум, кеч сайрадың, билем кантем,
Бул өзү, кең ааламга болор антенн...

Сүйүүнүн сыйкыр күчү турган чакта,
садага болор өмүр, ээ, шул жан-тен...

* * *

Жашоонун жазы келип, толуп-ташып
жүрөктүн түпкүрүндө таң атканым.
Жан дүйнөм туюп турат жалбыз жытым
Жалгаштырып койгонун жаратканым.

Таң турса жүрөктөрдө таза, тунук
тагдырдын марттыгына сезим тунуп,
биз бүгүн ааламдагы бактылуулар
бүт өмүр из, туз калар жолдо улук....

* * *

Элебес дебегиле силер мени,
эзилип кетмейим бар сөз уусуна.
Үлбүрөп гүл-таажыдай турган сезим
үлп этип кыйып тынат өсүүсүн-аа.

Эстебес дебегиле силер мени,
Эстутум төрүндө бүт тааныш-билиш.
Жан дүйнөм хан сарайдын капкасындай
жол ачык. Көзөмөлсүз кирип-чыгыш.

Кенебес дебегиле силер мени
көк түтүн чыкпай жанам сөз уусуна.
Ок тийген кайберендей түпкүч болуп
Окшошпой калам алуу, кошуусуна...

Ишенем, улуу-кичүү кеп-сөзүнө
илдетүү жамандыкты көңүлгө албай.
Эркелеп төгүп салам жан сырымды
эч качан алданбаган өмүр бардай.

Мунумду момун жандын кемчилиндей
мыскылдап, келекеге албагыла.
Поезддин жер силкинткен эпкининдей
пачактап салчуу жолго барбагыла.

Элебей же кенебей жүргөн менен
эстебей койалбасмын мырзаларым.
Өпкөлөп турганчакты ким бирөөгө
өзүндү, мени кыйнап сыздабагын.

Элебей же кенебей жүргөн менен
эстебей койалбасмын айымдарым.
Убайым салар ириң жарасындай
уу тилдүү найза болуп сайылбагын...

* * *

Сан сыноодо калгандай өзүң жалгыз
садагасы чөкпөчү, санаа күлүк:
саймедиреп келгендей орус калкы
Сүйүү, сүйүү, ишеним, өчпөс үмүт.

Бийлеп турса оюнду, тилегинди
бакыт кушу дегениң конор жазда.
Боорсоктой борсойгон илебинди,
басар улан илеби койбой назга.

Мейли турсаң тура тур, терезеңде
минут, саат дал азыр сага кашаң,
туюлса да туйлаба, безеленбе
тактап койгон баарсын камбыл апаң...

Сүйүү шартын кынаган асыл кечтер
силер үчүн ишеним булагындай.
Эркелөөлөр таптаза казал-дептер
эч ким туйбас биримдик тумарындай.

Садагасы сабыр эт, мына-мына

самаганың тоонун нак тынарындай,
өрөөпкүгөн, келатат турагына
өзүңдү деп тун сүйүү мунарындай.

* * *

Макул дейли, биз элге жагып калсак,
жакпай калсак, кайгынын кереги не?
Эл деген –эл, биз болсо – сүйүшкөндөр
ээрип түшкөн ушактын элегине...

Сүйүшкөндөр бактылуу боло келген
сырдуу, аруу, махабат айдынында.
Сени-мени Жараткан табыштырган
сынып деги кетпеспиз, кайгы-муунга?!

Кайгы-зардан чочуба, ал сыноодой
капилеттен жол тосор, алдың кара?
Күлкү-шатык бир беткей болбогону
Кадимдерден келаткан карттуу жара...

Аруу дилиң жолума төшөп сал да
алыстагын азгырык, бөлөк ойдон?
Сана чекпе, сен дагы периштесиң-
Сулуу кылып энекең төрөп койгон !...

Бир жылмайып койгонуң, мага кубат
бүлк-бүлк эте, илебиң уя салып.
Сага теңдеш сулуу Жан барбы жана-
сапар-тагдыр жолумду туя калып:
аптабыма чыдаган, мээлүн желдей,
аязымды көтөргөн, чилдем болуп.
Жан дүйнөмдүн ээси сенсиң билсең-
жашоодогу жап-жалгыз-мүлдөм болуп!..

20.11.05.

* * *

Көңүл кушу делбектеп учар, конор
Кайнап турган сүйүүң пастап, сонор,
Жашоодогу жан-жыргал чокусундай

Жетпей калган махаббат ширин болор...

Жетпей калган махаббат болор ширин
Жашоо-тирлик мааниси туюлганда.
Канткен менен өмүр-көч токтоо билбес,
Кошоктолуп тагдырың буюрганга...

Миң бир сыноо жолунду тоскон кезде
миң бир азап алдыңдан жиреп келип,
ээ болуп өзүңчө күчкө өзгө
ээрдик жасап саларсың, жүрөктөнүп.

Жетпей калган махаббат намыс болуп,
жалын курак жаштыктай күчүң ташар.
Жигит пири Шаймерден калыс болуп
Жеңилүүнүн ызасын Жеңиш басар...

Жетпей калган махаббат аруу, ыйык
Жашоондун жан бирге шамы сымак,
Өчпөй жанып турганын сезип, туюп
Өмүр көчүн сүрөйсүң сүйүп, ынак...

* * *

«Эркетай!?!» Эркетайым, бу сенин
энең койгон атыңбы,
атаң койгон атыңбы?
Эптүү жооп таба албай
эзип жүрөк, баарымды
мыкчып турам башымды.

«Эркетай!?!» Эркетайым, бу сенин
Атыңа затың жарашып
аламан журт, арсар журт
бары сени карашып,
кызгануум бир пулдай
каным катып, кылкылдай
кеттим жолдон адашып...

«Эркетай!?!..»Эркетайым, бу Сенин
атыңы койгон молдонун
сакалынан сылайын,
сый-урматын кылайын.
Кулпунуңа толоюн,
күйөө бала болоюн
кулум десе кудайым?!..

II . АРНООЛОР

ЗАЛКАР

*Кыргыз Республикасынын Эл Баатыры,
эл акыны, улуу устат, залкар замандаш
Сооронбай ЖУСУЕВ агама*

Жараткандын эң ыйык табылгасы,
Жашап өтөр жарык нур – дүйнөң бирөө,
Мекен сүйүш, эл сүйүш каада-салтын
Мартабалуу Сокемден үйрөнгүлө!

Дулдул болуп, көч баштап, чарчоо билбей
Дабан ашуу, миң кайрык жолдо мына.
Колдоо табар улуу зат керек болсо
Кеменгердей Сокемди колдогула!

Ушунчалык туптунук жолду басып,

Ушунчалык так кыймыл, ниет менен.
Сиздей залкар Мекедеш күткөн кыргыз –
Сизден үлгү алуусун тилеп келем.

Ала Тоого салмакташ сөөлөтү бар,
Ата Журтка сыймыктай дөөлөтү бар.
Залкар Сокем, кыргыздын абийир-наркы
Замандардан муюбай өрдөөсү-нар!

Өмүр-жолду өрнөктүү өтөй билип,
Өз агамдай – болбосту болтургула:
Кайран шакирт, Алп Жолон өтүнгөндөй –
Кана, таазим – бирге туруп, олтургула?!

ВАГИНУР АГАГА

*(Белгилүү мамлекеттик ишмер В.Талиповго
«Алтын аяк» теле-очеркинде окулган ыр)*

Ата журт уулу деген ат беришип,
Асыл журт сизге наам таккан экен
Аталар берген баа бап келишип,
Ардак-сый чын ээсин тапкан экен!

Сиз дайым чечкиндүүсүз, сабырдуусуз,
Сезимге журт сүйүүсүн батыргансыз
Айкөлсүз, адамдарга жагымдуусуз,
Аброй, ак дил коштоп акылмансыз!

Ар дайым калк көксөгөн кадам жасап,
Чакырып аруулукка баарыбызды
Келесиз акыйкат сөз, адал жашап,
Чын актап элдик инсан наамыңызды!

Кыргыздын нак Бакайдай керегисиз,
Кутман журт бактысынын сыйлыгысыз
Кеменгер уулу журттун беренисиз,

Турабай ЖОРОЕВ _____ АК ЖАРЫК

Кыргыздын нуска туттаар сыймыгысыз!
Вагинур агам менин!!!

Февраль айы, 2006-жыл

КЫЛ КАЛЕМ

(Эл сүрөтчүсү Баатыр Жалиевге)

Кыл калемдин нак устаты, чебери
Кылымдарга аты калар акылман.
Жетимиш жаш – жигит курак белгиси,
Жүз, токсон тур – эс алууга шашылбаң?!

Тийген окшоп Хо Ши Миндин батасы:
Көркөм сөздүн, ырдын, күүнүн атасы,
Мөнөк элдин мартабалуу зор уулу
Март кыргыздын данектейи, сакасы!

Кымбат агам, улууланат мындан да
Кундуз эжем демдүү, күүлүү турганда.
Батыкемдин ар бир күнү майрамдай
Баскан изи толуп шаттык нурларга.

Жетимиште – жан дүйнөнүз жаш улан
Жүздүн ашын жигит бойдон ашаңыз.
Сүрөт, ыр, күү - жашооңузду улуулап
Санак жеткис өмүр доорун жашаңыз!

АТЛАНТТАР ...

(Орозбек Акимбаевге)

Кебелбеген доор, эра сүрүнө,
Көңүл бөлбөй улут, диндер түрүнө,

Көтөрүшөт ааламды тик-атланттар
Кош кол, ийин жана дагы мүрүгө.

Бүгүн биздин кылым муктаж аларга,
Байыркыга зарыккандай келечек.
Эч бир өлчөм корооп, мүчүп кетпестир
Эр эрлерин биз аларга теңесек.

Опурталдуу мезгил жүгүн берендей,
Оңго баштап, таасындыгын билгизер.
От жолунда курчуп улам тереңдер
Орозбектей чыгааның бар – кыргыз эл!

Тикесинен Мекен койсо тапшырма
Түк унутта калтырбаган кийин деп.
Теңир ага тартуулаган тагдырда –
Түп журтум деп, турат баарын ийиндеп!

Тек-насили тоо суусундай туптунук,
Турмуш жолу сынактар мол – сел келип...
Тоо журтунун кең көкүрөк шумкары –
Таймаштарда мүргүбөдү сенделип.

Кайра курчуп, кудуреттүү күч бүтүп
Кур сүрөөнсүз жеңди ичим таптарды.
Мыйыгынан күлгөндөрдү чүнчүтүп
Мырзалыктын мартабасын барктады.

Айкелдери тиреп турат бүгүн да,
Ак мрамардан жасап кеткен устасы,
Алп келбеттер – аалам жүгүн көтөргөн,
Атланттар – абийир-намыс нускасы!

КЫРГЫЗЫМ

(Абдуллабек Осмоновго)

Кыргызым, кыр кезгеним...
Кырк тамырым,
Кылымдар тилге сени алган качан?
Кум болуп же күл болуп кетер белең –
Күн өпкөн курч болотко айланбасаң?

Кыргызым, Эне-Сайдан дарек тапсам
Кабарсыз, катмарланган изиң сансыз,
Орол Тоо, Үрүм, Ооган, Турпан, жунгар...
Опсуз жол, басылбаптыр кармаш, кансыз.

Кыргызым, намысыңдын Көк туусунан
Кайтыптыр далай душман мизи мокоп.
Көкүрөк кереринде тыным алып
Кактоого даяр турган далай тозок.

Азса да, тозсо дагы бытырадай
Абайлап этек-жеңин жыйып келген.
Бактым бар – кыргыз болуп калганыма,
Бактым тоо – сансыз кайрык, бүтпөс термем!

Кыргызым – Аталардын даңкы сенде!
Кыргызым – Агалардын баркы сенде!
Нечен доор сынагы бышыктаган
Намыстын оту таптуу нарктуу элде!

Кылымдар төрүн кезген сапардасың,
Кулунуң, мен нөөкөрүң – сапарлашың!
Өзүңдүн ыйыктыгың даңазалоо –
Өр тарткан ар бир демим, кадамдашым!...

ТОПУРАКТАР...

*Туңгуч кыргыз генералы Ысакбек МОНУЕВдин
рух-элесине арналат.*

Арман дүйнө, чексиздик кучагында
аза күтөр, аз үймөк топурак бар.
Ананайын, жаш муун туюп жүргүн
АДАМ болгон кезинде топурактар!

Журтту кезген календер капчыгында
жан дүйнөнү жоошутар топурак бар.
Жер шарыны тоголок каптап турган
жандуу болгон бир учур топурактар!..

А, Ысакбек 33тө генерал,
аттиң арман, 44үндө табышмак,
кыргызымдан учкан жылдыз кейиптенип
кең мейкинди кеткен өңдүү арыштап.

Кайдан, качан, кантип ажал кабылды
кыраан шумкар максатына жетерде?
Ким өчүрдү жалбырттаган жалынды
кут даарыган улуу ишти өтөөрдө?

Чыгыш менен Батыш түрктөр дөөлөтү
чыңалуусун, торолуусун самаган
асыл мүдөө ойрондолду кай күнү
арсыз ажал сая кууп жалмаган.

Азиянын асманьнда учагы
аргасыздан кайып болуп кеткенби?
Шимшип жүргөн Ин-Куу менен самурай
шамдай жанган отко уусун сепкенби?

Суроо-суроо... сан, аягы бүтпөгөн
сыздооктой чыңап турат акылды.
Кыргыздагы эң бир туңгуч генерал –

көркөө ажал-кайдан, кантип асылды?

Жолборс элес – коштоп жүргөн өзүңдү...
Жандуу арстан жаныңдан эч жылбаган,
жыла басып, кашайтканбы көзүңдү –
жылдар жообун бералбаган сыр магаң?...

Чымын жаның кай чөлкөмдө чыр этти,
чоктой жүрөк табы кайтпай кыйлага.
Чолпонуна көз көрүнөө айрылган
Чыгыш тарап көз жаш төгүп, ыйлаба?

Киндик каның Сары-Колго төгүлүп
кыргызымдан кайкып учкан шумкарсың.
Кайран гана куттуу ойлор, максаттар
канатынын кайрылганын туйбассың.

Жалын жүрөк Ысакбегим, туңгучум
жылдар өтөр, кылымдар да кыр ашар.
Улам сендик атак-оомат жаркырап
улутуңа сыймык болуп нур чачар!

... Арман дүйнө, чексиздик кучагында
аза күтөр, аз үймөк топурак бар.
Ананайын, келечек туюп жүргүн
АДАМ болгон кезинде топурактар!...

02.12.2006-ж. Ош

ИСХАК АТА-АРУУЛУК ЭТАЛОНУ

Мен өзү Жараткан ыроологон ушул тагдыр-жашоомо өзгөчө ыраазымын. Анткени, атам-Чотбай уулу Жорого аталык данк берем, апам Турдубай кызы Жыпарга энелик бактылуулуку берем, биздей уулду ыроолоптур. Ысымыбызды да жарыкка келген көп уул-кыздары эрте эле чарчап, чоочуп калган тоолуктарым, «туруп калсын...» деген ниетте, үмүттө «Турабай» коюшканы да ошондон айрымдай ондой койгондой «Төрөбай» эмес. Кийин мага удаа Муратали, Мураали ысымдуу уулдарды табышкан...

Эми, Жараткнага, жашоого болгон ыраазычылыктын эн манилүүсү турмуш жолунда, эмгек чыйырында кесипти тура тандап алган илим-билим коштоосунда анын өтөсүнөн чыгуу экен. А мендеги адепки ой-максат-тоо этегиндеги өз айлыбызга ошо өткөн кылымдын 70-жылдарында «орус тили жана адабияты сабагынан мугалим» делген кесипке ээ болуп баруу болгон. Ага да негиз түптөлүп, 1-2 жолу окууга «өз күчүбүз» менен өтпөгөн сон, Ош пединститутунун даярдоо бөлүмүн аяктап, орус филологиясы бөлүмүнө студент болгонбуз. Ошо максат сересинде чыйыр салар сапарга аттанып, кубанып турган жаштык куракта улуу устатым, кыйышпас айкөл кеңешчим, кыргыздын эч кайталангыс дулдул акындарынын бири Жолон Мамытов: «Сен адабият институтуна барып окушун керек. Конкурса катыша турган алурларыңды топтоштур... которуу, көмөктөшүү бизден...»-деп маселени кабыргасынан коюп койду. Анан устаттын алдынан кыя өтпөгөн адеп менен конкурса катыштык. Масөөгө окууга өтүк. атагы ааламга кеткен М. Горький атындагы адабият институтунун бүтүрүүчүсү болуп (1972-1979-жылдар)-тагдырым көркөм сөз өнөрүнө байланышып келет. Нан табар, үй-бүлө багар иш-кызматым радио-теле тармагынан болгон менен, 5 ыр китебим окурмандар колуна тийди. Жүздөгөн макала-ой толгоолорум, каалоолорум басма сөздө жарык көрдү. Эл аралык, жергиликтүү адабий сыйлыктардын лауреаты болдум. Буларга кошумча КРсынын «Эл агартуусунун мыктысы» (1999-ж), «теле-радиосунун мыктысы» (2006-ж.) төш белгилерин тагындым. Шүгүрчүлүк,

очор-бачар үй-бүлө күтүп, 4 уул-кыздан неберелерим бар...

Кеп башында эле жарым кылымга чукулдай чегинүү жасап, айтылар ой-кепке негиз түптөп жатканымды зирек окурман түшүнөр деген аруу ниет менен азын-оолак асирет чүрдөдүм.

Дил-баянымдын мындай башталышына башкы себеп, кылымдарды карыткан мартабалуу кыргыз калкымдын кемеңгер, көсөм жетекчиси катарында көөнө тарыхта ысмы түүбөлүктүү клаган атабыз мен адепки учурашканыбыздан тартып улуу инсанга «ата» деп кайрылып жүрдүм. Исхак ата Раззаковго москмага окууга өткөндөн тартып атам Жоро Чотбаевдин кеңеши менен (атам 1913-жылы тулуп, Исхак ата менен Хоженттеги интерната удаалаш окушкан, бирин-бири жакшы таанышкан. Исхак ата да 1910 жылдын декабрь айында, «Токсон» түшкөндө жарыкка келгенин айтаар эле. А, 25-октябрь-символикалуу...) Исхак атанынын ийиндеш, эң жакын ДОСу, көп жылдар бою Лейлектеги «Кулунду» колхозунун башкармасынын төрагасы болуп турган Кудайкул Ниязатов аксакалдан үй дарегин, телефондорун алып алган болчумун. Атам: «Чындап окууга өтсөң, анан гана үйүнө барып учурашкын. Эл-журттан бизден салам дубаларды айткын»-деп катуу дайындаган эле.

Ошо окууга өткөн 1972-жылдын сентябрь айында, 21 жашымда өң биринчи ирет Исхак атанын үйүнүн босогосун аттагам. Бирок, үйдө кызы Эльвира эже гана бар экен. Исхак ата байбичеси Рауза Ихсана менен шаар сыртындагы атайын дачада эс алып, дарыланып жүрүшүптүр. Мен Лейлектен келгенимди М.Горький атындагы адабият институтуна окууга өткөнүмдү, мекендештери-достору атабызга салам жолдошконун эжеге маалымдадым. Эже болсо: «атамдар менен тез-тез байланышып турамын. Сиздин айткан саламдарыңызды жеткиземин...»-деп мени узатып койду. Көрсө кийин аныктап билгенимдей Лиза Чайкина атындагы көчөдөгү ошо 27-үй «КПСС БКнын атайын

үйү...»деген аталышта, ал кездеги СССР курамында турган республикалардан пенсияга чыккан, же кызматтан бошотулган партиялык-советтик көрүнүктүү, таасирдүү кызматкерлер төрт чарчы болуп курулган, ортосунда бакчасы бар үйдүн батырлеринде «үч тамганын» тыкыр алдында жашашчу тура.

...1972-жылдын октябрь айынын өстөн чыккыс дүйшөмбү күнүндө, сабактан келип, жаткандагы бөлмөмө көтөрүлгөнү жатсам, вахтадагы аял:

-сага телефон номерин калтырышты. Чалып кой?-дегенинен карасам Исхак атанын үйүнүн телефон номери. Саамга демимди баса, номерди тердим. Телефонду Эльвира эже алды:

-атамдар кечээ, жекшембиде үйгө келишти. Эмми, келип учурашып кетсеңиз болот!

-Рахмат эже!...-деген бойдон, төртүнчү кабаттагы бөлмөмө кандай жеткенимди билбей да калдым. Жүрөгүм дүрс-дүрс кагып, толкундоо сезими бийлеп алды. Тез душка түшүп, анан жакшы ниет менен сактап, кийибей жүргөн жаңы кийимдеримди кийип, Кулундан ДОСу Кудайкул аке даярдап берген 2-3 килограммдай салмактагы баштыкты сумкага салдым. Анын ичинде «китеби-жетпейби...» делген шартта аз-аздан ак баштыкчаларга салынып, оозу тигилген сумка буларда мейиз, өрүк, бадам, майда курут бар эле.

Исхак атанын үй-бө

үлөсү жайгашкан батыр тогуз кабаттуу сүрдүү имараттын бүндүк-батыш тарабында экен. Ошол сүрдүү үйдүн бир тарабындагы кире бериш аркада, бак арасындагы орундуктарда кирген-чыкканды тескеп, «үч тамганын» өкүлдөрү жылма күзөттө туруусу шарт болуптур. Алардын алдынан жөн-жайымды, барар үйүмдүн дарегин айта өтүп, улуу көсөм Исхак ата жашап турган үйдүн босогосун экинчи ирет аттаганмын... Ошондо, Исхак Раззакович Лейлектиктер урматтап кие турган зире бейкасам тонун

ийинге сала, чон залдын ортосунда туруптур.!

Учураштык.. Сураштык... Ошо, биринчи барганда эле төрт сааттан ашык акыл-насаатын, кеп-кеңешин угуп, былк этпей жанында олтурдум. Исхак ата:

-атаңыз, сиздер бизге тага журт болосуздар, -деди бир учуру келгенде көзүнөн сүйкүм нур, кусалык жалыны чачыраганча ойго батып,-менин энем Жамбилканды Молдо Жусуптун кызы болгон... Сиздин адабият институтуна киргениңиз жүдә саз иш болуптур(Исхак ата негедир, ар дайым баарлашка адамдары менен «Сиз сүйлөшөр эле.» адабият-адеп илими. Ал өтө керек. Анан көп тилди терең билип, үйрөнүштүн жолун да издеш керек. Биз дагы көп жолу калем кармаганбвз...-деген баянынан соң Исхак ата жадырап туруп,кайра ойлор деңизине чумкуп кеткендей боло түштү. Мезгилтнде И. Раззаков К. Маркстын «Капиталын» нак өзбекчелеп А. Чеховдун далай-далай мыкты аңгемелерин өзбек тилине которуп койгон. Алар азыр да Өзбекстандын окуу жайларында пайдаланып жүрөт. Дагы бир уулу чыныдк-Исхак ата түркий тилдерден тышкары-тажик-фарси, орус, араб,неммис тилдеринде да эркин сүйлөп булбул таңшык мукам ыргакта аңгеме-баян кура билген!

Ошол эң биринчи болгон кенири жолугушууучурунда Исхак ата мен алып барган баштыкчадагы Лейлек мөмө-жемиштеринен өзгөчө мейизди бөлүп алып, мыкчып-мыкчып туруп, кайра-кайра жыттап, терезенин түбүндө кыйлага туруп калганы... бүт тулкумду дүркүрөткөн. Улуу инсандын кусалыгы, кайгысы зээнимди кейиткен.

Кудайкул досум билет... билет... Булл, ошо, өзүнүн багынын мейизи. Атңыз да билет...-деп, чаны,өзөгү, тазаланбасытан жиберилген мейизди жыттап турганы. Булл кусалык, сагыныч кыйнаган улуу сүрөт-элес, азыр да көз алдымда мекенге болгон самоонун символундай турат.

Кийин да Исхак атага жолугушканда ар бир сөзүн калтырбай укканга тырышчумун. Ал турсун жатаканага келип алып, конспектилеген учурларым болгон. Каникулда Кудайкул

досуна, атама жазган каттарын ала келчүмүн. алар жазган жоопторду жеткирчүмүн. кээде, өтө берилле, сүйлөп олтуруп:

-Сиз экөөбүз окшошураак экенбиз, тага-балам...-деп, жылмая тигилчү. Оо улуу инсан, кемеңгер-көсөмдүн өз оозунан угулган ушул сөздөрдө канчалык керемттүү күч милдет жатат?!

-Рахмат Ата... Исхак Раззакович-деп, өтө жумшак, таптуу колдоруна колумду койчумун. Кыскасы, беш жыл бою ыңгайы келе калганда барып, жолугушуп, кеп-кенешин угуп, жанында олтурган чактарым сыймыктуу абал-жагдай, бакыттан кадыр-наркы мезгил өткөн сайын, өмүрүм өйдөлгөн сайын бийиктей берет.

Кийин 1994-жылы, кыргызымдын дагы бир мыкты уулу, көрүнүктүү партиялык-мамлекеттик ишмер Кулназар Ташиевдин жекече музей-бөлмөсү Куршаб айылындагы кесипчилик-техникалык окуу жайында ачылып калды. Ошондо Оштун аким-губернатору Абдыганы Эркебаев досум, өлкөбүздөн сый-урматтуу инсаны Абсамат Масалиев байбичеси менен, дагы толгон-токой сый коноктор салтантка келишти. Мен анда радиого шыр-баян даярдоо үчүн, «Кыргыз Левитаны» атка конгон устатыбыз азиз Исмаилов теле-көрсөтүүгө материал даярдоого барып калдык. Ошондо, музей-бөлмөнүн ачылыш белгисиндей болгон кызыл тасма кесилген соң, келгендер Кулназар Ташиевичтин мамлекеттик жооптуу кызматтардагы өрнөктүү эмгек жолун тастыктаган документтеринин, күбөлүктөрүнүн өтө таза, аяр сакталганына тан беришкен. Окуу жайдын кадимки эле курсанттар тамактануучу ашканасына сый тамак даярдалыптыр. Азиз аке экөөбүз анны-муну сүйлөшүп, такташып турганыбызда, Кулназар Ташиевичтин өзү-маареке ээси, жанында А. Масалиев, Төлөн Шамшиев, А. Эркебаев сындүү мартабалуу коноктору турганына карабастан, мага тигиле: -Эй, кабарчы дос, бу сен экөөбүз мурда, качан учураштык эле? Аравандабы же Ленинскиде?...-деп, мага арсар суроо салып калбаспы. Мен:

-кулназар Ташиевич! Сизди, сыртыңыздан көп укканбыз. Бетмебет, жүз көрүшкөнүбүз ушул! О биринчиси...-дедим.

-Койчу, кантип эле...-деп туруп, кырааны инсан да, Кулназар аке:

-А баса, кай жердин кулуну болосуз,-дегенче тигилип калды.

-Лейлектен болом. Бабылдан, Кулундудан...

_ А-аа, болду. Баятан бери сени кайра-кайра көпр карадым, кабарчы досум. Сенден мен Исхак Раззаковичтин! Айрым белиглериң көрүп жаткан экенмин. Баскан-тургандарыңда да окшоштуктар бар экен...

Бул сөзгө устатым азиз Исмаилов да, мен да сыймыктанып калдык. Анан, Кулназар Ташиевич колдон ала, буларды кошумчалады:

-Бул жерлеги салтанаттан соң азиз акен экөөңдү Куршабдагы уулумдун үйүнө алып кетемин. Силерден башка үч эле конок болот. Экөөсү Өзбекстандан, бири жердешим, акын Төлөн Шамшиев. Балдарым тай союшкан. Байбичеси экөөбүз кошулсак 7 киши эле болобуз. Калгандарды үйгө чакырган жокпуз. Ушул жерден эле кайтышат...

Ошентип, диктор Азиз Исмаилов акем экөөбүз кыргыздын дагы бир улуу инсанында конок болуп, Исхак ата туурасындагы баянын укканбыз. Баса, Кулназар аксакал сый дасторконго келген тайдын учасын мага алдыра: -Ушуну, Төлөн Шамшиевичке, сен Исхак Раззаковичтин мекендеши, баласы катары узатып кой?-деп сыймыктанып турганы.

Дагы бир детал: Кулназар Ташиевичти араван, Ленин райондорунда, соода министрлигинде бирге иштешкен замандаштары: «Чыгыш, Кавказ» бийлеринин майын чыгарат!-дегендерине ошондо көз карашып, бийлеп кирсе барбы-аягынын жылганы, ийин-колдун сепилгени билинбейт. Кудум мемиреген Ысык-Көлдөй толкунсуз, шыбырсыз жыдып барат, баягы кой көз кавказ кыз-келиндерин тай чабым алыс калтырар бийчи экенин да көрдүк-ов!

Ушу баскан-турганымды Исхак атага окшоштургандардын бири 16жыл бою Ош теле-радиосун жетектеген, маркум Толтой Алдыраков боло турган. Өзү томолой-жетим өсүп, өз киндигин өзү кесип... жетилгендердин катарына кошулуп, бир иш сапар учурунда улуу инсандын бешенесинен сылаган жылуу мамилесин айтып калаар эле...

Өткөндө эле, Исхак Раззаковдун 95 жылдыгын Исфана шаарчасындагы стадиондо майрамдап жатканда мен да борбордук

сахна айланасында радио-теле материал даярдап жүргөм. Оо, көптөн бери республикабыздын тарых институтун жетектеп жүргөн көрүнүктүү алым Ж. Жунушалиев да:

- Сенин баскан-турганын И. Раззаковичке куп окшошкон экен! _деп колумду кысканда, анын жанында турган, министр Султан палван анча-мынча кабары бар эле, «И. Раззаков» аттуу пьесасын да койду:

- Менин апакем... Москвада, адабият институтунда окуган. Исхак атанын үйүнө кирип-чыгып жүрүп окуган. Тууганчылыгы да бар...-деп алым агабызга «бышыктап» салган жайы эсте.

Эми, Эгемберди Эрматов аттуу атактуу акын, драматург, учурда эл депутаты досумдун арманы туурасында эки сап. Эгемберди экөөбүз институтта удаалаш окудук. Бир ирет Эгембердини Исхак Атага учурашып укелели деп өтүнсөм, ал негедир тартынчыктап туруп калды. Анан эле ашгабаттык түркмөн курсташыбыз Чарымурад Аширов:

_Эрматов барбаса, мен барайынчы? Исхак Раззаковду түркмөндөр да өтө жогору баалашат. Жок тебе, кардашым. Мен эми, жуунуп отаранып келе калайын...-деп кошо жөнөп калганы. Эгемберди калып калып калды. Улуу инсанга учурашпай, сөзүн упай, колун кармабай калды. Учурда түркмөн элинин мыкты кара сөз чебрине айланган Чарымурад досубуз, ошондо барып-келгенибизден кийин: «Мен, пайгамбардай инсандын колун кармадым!»-бир жума бети-колун жуубай, өзүн таза алып жүргөн. Булл да болсо асыл ырым, зор урмат десек жарашар..

Ушунча болду, Исхак Атадан айтылган бир арман: өзүнүн 60 жашка толунушун утурлай санаалаштары, бирге иштешкендери, тууган-уруктары менен жүз көрүшүү ниетинде өткөн кылымдын 60-жылдарыннын соңунда Кыргызстанды түрө кыдырып чыккандыгын жалпы журтубуз жакшы билишет. Ошондогу келишинде Кыргыз журтчулугна кайтып, аныгы Айыл-чарба институтунда иштеп берсемби деген калоо-тилеги болгон экен. Анын чет-жакасын ортого чыгарганда эле, жергиликтүү бийлик

башындагы төбөлдөр безгек сайгандай күнкүлдөп:

-КПСС БКнын токтомун бузулбайбыз... Москвада эле иштеп турасыз го... дешкен болуптур! Арман, оо, асылды алсыраткан АРМАН... Ушул каалоодон кеч да болсо кабар табышкан өзбекстандык үч белиглүү инсан ичинде таланттуу жазуучу Уктам Усманов болгон Москвага барган болушуп, айтаылап Исхак Атага учурашканча:

-Өзбекстан өнүп-өскөн жериңиз... Каалагандай кызматка алып кетели... Абасы таза жерге там-таш курдурунуз...-дешкенде, кайра-кайра рахмат айтып, аларды узатып, интернат-үйүнүнү чоң эшигин жаба салып, кадимкидей солкулдап ыйлап-ыйлап, терезе түбүндө капастагы туйгундай тунжурап олтуруп калганын Рауза эненин бир ирет гана айтканы бар...

Кеп чыны, мындайда көбүртмө-жабыртма «көркөм» чалыш сөздөрдүн көлөмүн кыскарта, бир эле чапкан оңдур...

Ошентсе да мен Исхак Атабыздын тага журт тарабынан бир жупуну өкүлү, куса болуп жүргөндө мээрим толо көздөрүндө тигиле, таптуу, өтө жумшак колдорун ооба, таптуу колдорун көп ирет кармаган катардагы кыргыз атуулу, калем ээси катарында мезгилдүү басма сөзгө, атайын арноо-топтомторуна чыккан замандаштарынын мыкты-мыкты, так-таза, таамай эскертүүлөрүн кубаныч менен окуп жүрөмүн. Таза, ару удил инсандардын, эскертүүчүлөрдүн мол экендигине сыймыктанамын. Ошолордун арасында мыкты, көркөм, чынчыл, гений-залкар Сокемдин (С. Жусуев) нар көтөргүс улуу чындык, тактык. Кетмен-Төбөдөн Э. Сыргабаев деген ардагер-журналист агабыз: «Мен, Маскөөгө, семинар жыйынга барганда, метрого түшкөнү турсам, алдыман көөнөргөн костюмчан, колуна баштык кармаган И. Раззаков чыга калды».-деп жазып жүргөнү бар. Бул нак дөөрүгөн сөз. Эгер, И. Раззаковдо Маскөөнүн көчөлөрүндө ээн-эркин басып жүрө берүү бактысы болгондо, анда Ата-Журтуна, Ала-Тоого кусаланып, көз жашын көлдөтпөй эле, ыңгай шартына жараша байма-бай каттап турмак, эй! Жок, ал ошо, өзү жетилген комсистеманын капастагы кушу-булбулу бойдон, буулугуп, «үч тамганын», ал турсун «анын

сөөгүнөн да... корккондордун,» (С. Жусуев) такыр көзөмөлүндө армандуу жашап өттү го, ар бир кадамы, телефондогу ар бир сүйлөшүүсү күзүмүлдө турган. Кийим жагына келсек, кексе курагыда мизилдеп, тап-таза кийинип жүрдү го, кыргыздын кыраан-султаны!

Улуу инсан-атабыздын, кемеңгер-көсөмдүн колун кармаган биздей балдардын, урпактардын кылымдык маареке учурундагы ортого салар дил баяндарынын соңунда али чекит коюла элек. Тазалыктын чыныгы эталонундай болгон Мсхак атанын рухуна миң-ми1 таазимдер боло берет. Кемеңгер-көсөмдүн кең-аалам кезген рух-элеси кыргыз калкына түбөлүктүү кут, кубаттай болуп турсун деген үмүттүү каалоо көкүрөк төрүбүздө кылымдар бою жашай берсин!

Турабай Жороев
Ош шары Октябрь 2010-жыл.
«Кыргыз Туусу»- 26.-ноябрь 2010.

Турабай ЖОРОВЕВ _____

_____ АК ЖАРЫК

Турабай Жороев
АК ЖАРЫК
(ыр китеп)

Редактору: Ж.А. Ташиев
Тех.редактору: А.А. Тойчубаев
Корректору: А.Жороев

Басууга берилди 12.02.2008-ж. Кол коюлду 12.04.2009-ж.
Кагаздын форматы 84x60 ^{1/16}. 11,5 б.т. Буюртма № 74, Нускасы 500

Ош шары, Курманжан датка көчөсү 236